

משרד החינוך
האגף לתרבות תורנית

מדי חודש בחודשו

עורך: אריה וינברגר

גיליון 147 - שבט התשס"ג

חברי המערכת: הרב אליהו אביעד, הרב אריה וינברגר, ד"ר אריה סטריקובסקי, יפעת סלע, מרים סמואל,
שמעון עזר, ד"ר עמנואל בן נאה, יהודה קפלן, נירה קרמר
סדר וגרפיקה: שושנה שחר
הוצאה לאור: מחלקת הפרסומים, משרד החינוך
הדפסה: "סקורפיו"

כתובת למכתבים: הרב אריה וינברגר, האגף לתרבות תורנית, משרד החינוך
רח' כנפי נשרים 22, ירושלים 95464
אתר האינטרנט של האגף לתרבות תורנית: www.education.gov.il/toranit
© כל הזכויות שמורות

נא לשמור על קדושת הגיליון

ירושלים, התשס"ג

תוכן העניינים

5	תאריכים ומאורעות בחודש שבט
15	חידון אתרי מורשת תנ"ך העם והארץ מס' 18
19	חומר עיוני למדריכה - על עצים ואנשים
21	דינים - מדיני הפרשת תרומות ומעשרות
22	מנהגי קהילות ישראל מהודו ועד כוש - יהודי איראן (פרס)
28	לוח המודעות מס' 129 - דו-סיטרי לט"ו בשבט
29	פעולות
29	א. ט"ו בשבט
37	ב. פרשת השבוע
40	ג. הקשבה
46	חומר עזר
48	פתרונות לשאל בנך ויגדך
51	חדש באגף לתרבות תורנית

תאריכים ומאורעות בחודש שבט

(אירועים ואתרים)

שבט - שנשפע בשורות טובות

שבט הוא החודש האחד-עשר למניין החודשים מניסן ואילו בספירה הרגילה כשאנו מונים מתשרי הרי הוא החודש החמישי.

מזל החודש: דלי

מזלו של החודש הוא דלי המסמל את שפע המים, כפי שנאמר "יזל מים מדליו" (במדבר כד, ז). משמעות הדלי לחודש זה הוא בעובדה, כי בחודש זה כבר ירדו רוב גשמי השנה, שאיבת המים בדליים נעשית בקלות וגם בשמחה על ברכת ד' המרובה לאדם ולצמחיה.

על-פי ט"ו בשבט "איש תחת גפנו ותחת תאנתו", בעריכת נסים נעים, תרבות תורנית עיריית באר-שבע

1. אירועים

א' בשבט תשס"ג - מבצע "תיבת נח" (אנטבה של השייטת).

בפשיטה נועזת בחשכת לילה סוער עלו חיילי השייטת, היחידה המובחרת של חיל הים, על ספינת הנשק "קארין איו".

הספינה היתה אמורה להגיע לנמל אלכסנדריה שבמצרים, בדרכה לעזה ולרשות הפלסטינאית, כ- 500 ק"מ דרומה לחופי ישראל.

הספינה, מכלית משא, שנרכשה על ידי הרשות הפלסטינאית בלבנון, למטרת הברחת נשק מאיראן, הסוותה את עצמה כאוניית משא אפריקאנית, שנושאת עליה מוצרי חשמל. בבטן האניה היו 83 מכלים מיוחדים מתוצרת איראן, שמסוגלים לצוף על פני המים, מלאים ב-50 טונות

של אמצעי לחימה. כאשר התגלה תוכנה האמיתי של האניה, הוא הוחרם. קשה לתאר את גודל האסון שנמנע, אילו הצליחו אמצעי הלחימה להגיע ליעדם. מבצע זה הוכיח שהרשות הפלשתינאית אינה מעוניינת להשלים עמנו ופניה למלחמה בעזרת האיראנים, וכן הראה שוב את ה"יד הארוכה" של ישראל ואת יכולתה להגיע למטרות, גם אם הן נמצאות במרחק רב מחופי הארץ, כמו שהיה בשעתו ב"מבצע אנטבה".

א' בשבט תשנ"א (25.1.1991) התחיל מבצע "סופה במדבר" - מלחמת המפרץ.

לאחר פלישת עיראק לכוויית וסירובה להיענות לתביעת ארצות הברית ומדינות המערב לסגת ממנה, הן יצאו נגדה במלחמה שכונתה "מלחמת המפרץ". במהלך המלחמה בין עיראק למדינות המערב בראשות ארצות הברית, שיגר שליט עיראק הנשיא סאדם חוסיין שלושים ותשעה טילי "סקאד" לעבר ישראל, וכן עשרות טילים לעבר סעודיה. ישראל הבליגה ולא הגיבה על ההתקפה. ההתקפות גרמו לנזקי רכוש כבדים. מסכות גז סופקו לתושבי ישראל מחשש להתקפה כימית או ביולוגית. ניתנה הוראה להיכנס לחדרים אטומים בכל פעם ששוגרו טילים מעיראק. כשטיל אחד שנפל בערב הסעודית פגע והרג עשרים ושתיים נפשות, רק אז התחלנו להבין כמה הטיב איתנו ד' במלחמה.

ג' בשבט תשי"ב (1951) - "מבצע כורש" - עליית יהודי איראן - אנייה ראשונה עם עולים מגיעה לחיפה (ראה כתבה במדור "מנהגי קהילות ישראל מהודו ועד כוש").

ה' בשבט תש"ח (1948) - מחלקת הל"ה נפלו בקרב בדרכם לעזרת גוש-עציון.

35 חברי ה"הגנה" מירושלים, אנשי פלמ"ח וח"י"ש, רובם סטודנטים מהאוניברסיטה העברית, נפלו בדרכם לגוש-עציון. ב-15 בינואר 1948, ב-11 בערב, יצאה ברגל מהר-טוב יחידת "הגנה", שמנתה 38 בחורים ואשר נועדה להביא לגוש הנצור תחמושת ואספקה. בראשה עמד דני מס.

במרחק 8 ק"מ מהר-טוב, נקעה רגלו של אחד הבחורים ושניים מאנשי היחידה ליווהו חזרה להר-טוב. יתר ה-35 המשיכו דרכם. בהגיעם עם שחר למרחק של 5 ק"מ מגוש עציון הוקפו על-ידי מאות ערבים מזויינים מכפרי הסביבה והתפתח קרב נואש.

שש פעמים הסתערו הערבים על המחלקה המכותרת ונהדפו באבידות כבדות. רק בהתקפה השביעית גברו על הלוחמים המעטים שנשארו בחיים ושהיו כבר ללא תחמושת. בערב ה-17 בינואר הביאו חיילים בריטיים את גופותיהם המרוטשות של הל"ה אל כפר עציון לקבורה.

כאשר נאספו הגוויית, ביזמת והשתתפות הרב הראשי לצה"ל, האלוף שלמה גורן זצ"ל, השתדלו לזהות את הגופות, ואולם הל"ה, אשר נפלו בעוד הגוש נאבק על חייו, נטמנו בחטף, תחת אש כבדה של האויב, תוך מאמץ עילאי לשמור על דיני הקבורה וסדר הזיהוי. ברם, התנאים לא איפשרו הקפדה מלאה ועריכת תרשים, שיאפשר זיהוי כל קבר וקבר. כאשר הובאו ל"ה הארונות החתומים לירושלים הוקדשו מאמצים מרובים לזיהויים. נעזרו בתרשימים, באימוץ זיכרון ובצילומים שונים, בעיקר צילומי שיניים.

רק עשרים ושלוש גויות זוהו באופן מוחלט, ללא צל של ספק. לגבי היתר - ידעו שהן הגופות של י"ב הגיבורים האחרים, אך לא היתה אפשרות לקבוע בוודאות מי היא גופת פלוני או גופת אלמוני.

במר ייאושם, פנו ההורים השכולים של הל"ה אל הגאון, הרב צבי פסח פרנק זצ"ל, רבה הראשי של ירושלים דאז. הרב קבע לערוך גורל מיוחד המיוחס לגר"א. בסוד זקני ירושלים היה מקובל שגורל זה יסודותיו בקודש, מעין שריד ל"אורים ותומים" וההצלחה בהטלתו כרוכה בהזדככותם והיטהרותם של העוסקים בו.

הרב פרנק זצ"ל וההורים ביקשו מהרב אריה לוי זצ"ל לערוך את הגורל. הוא ניסה להתנגד אך משאלתם חזקה עליו וניגש בדחילו ורחימו לעבודת הקודש.

וכך מתאר העיתונאי יצחק דויטש את המעמד השגיא והנשגב:

היה זה יום חמישי, שעת לילה. עלו לישיבה אשר בעליית הבית הקטן והצנוע של רבי אריה זצ"ל, בשכונת "משכנות". בהיכל השרוי בחשיכה הודלקו י"ב נרות, אשר האירו את קיר המזרח, שארון הקודש ניצב לידו. הנוכחים היו: רבי אריה זצ"ל עצמו, חתנו, הרב אהרון יעקובוביץ ובנו, הרב רפאל בנימין לוי זצ"ל. מבין ההורים השכולים נמצאו שניים: מר ראובן מס ומר יצחק דב הכהן פרסיץ (ז"ל). הם פתחו באמירת תהילים. חדר זה כבר ידע שעות קשות ומרות ודבקותם במזמוריו של דוד מלכנו התעלתה. אלא שרטט שכזה, תחושת קודש וציפיה שיעלה האלוקים בידם לקבוע אמת, אף הם טרם זכרו. והנה בקע קול התפילה, זעזע את המשתתפים ואת השומעים מרחוק, גם בשכונה זו היודעת תורה ותפילה.

לשם עריכת גורל זה משתמשים, לפי המקובל, בתנ"ך שדפיו מחולקים לשני טורים. ספר תנ"ך עתיק, אשר נדפס באמסטרדם בשנת תס"א מצוי אצל רבי אריה זצ"ל; דפיו הצהיבו אך הם עוד שלמים, ובמקום קרע כלשהו מודבק הוא בנייר דבק שקוף, השומר על השלמות והצורה. בכתב יד הפנינים רשומים בשוליים הערות מעטות וסימונים אחדים. בדף השער מופיע ארון קודש, והפסוק המעטר: "בזאת יבוא אהרון אל הקודש". בזאת באו אל הקודש לערוך גורל מיוחד במינו זה.

דממת קודש שררה בהיכל. הנרות הדולקים הוסיפו למעמד נורא זה. פתחו את התנ"ך מבלי לדעת או לכוון דף ועמוד. לאחר כל פתיחה עלעלו שוב דרך עלמא, שבע פעמים,

וכך חזרו על המעשה שבע פעמים, וקבעו שלפי אשר ימצא, יקבע של מי הוא קבר פלוני לפני שיסמנו בו את המצבה. וזה הכלל הנקוט: הפסוק האחרון בעמוד צריך לכלול את שמו, או רמז לשמו של אחד מאלה שמחפשים את זהויו.

התניין העתיק בו נערך הגורל

ומה רבה היתה ההשתוממות, כאשר אחד הפסוקים שהופיעו לראשונה היה 'לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה'. הרי בתחילת הפסוק - 'לה', וכל אחד מהדפים נושא - מלחמות גבורה ומצוות ארץ-ישראל שהתאימו למעמד מיוחד זה. לפי המקובל אם אין בפסוק האחרון דבר הרומז לעניין המבוקש, נוטלים את האות האחרונה, ולפיה מחפשים פסוק המתחיל באותה אות, כדי למצוא את התשובה הדרושה - במפורש או במרומז לעניין.

וכדבר הזה חזרו י"א פעמים - שכן לא היה צורך ב"ב, שהרי לאחר קביעת ה"א נקבע ממילא מיהו ה"ב. והנה, להשתוממות הכל, כל דף דיבר בפסקנות. בפסוק הראשון שהגיעו אליו היה מפורש שם שזיהה במוצאה את אחד החללים. ועניינו של כל פסוק ופסוק היה כה הולם, משקף ומתאים, כאילו תוארו באותם הפסוקים עניני דיומא. זה לאחר זה, כאשר בכל פעם חוזר הדפדוף של שבע פעמים שבע - נקבעה זהותם של החללים.

הנוכחים סיימו עריכת גורל זה בשעות שלאחר חצות, אך שינה לא אחזתם כל אותו הלילה. הם חשו ייחודו של המעמד. הם חשו שאכן הקביעה מדויקת, וכי נקבע זהויו של כל אחד מן ה"ב מתוך ל"ה הגיבורים.

וכאשר באו למחרת אותו הלילה וסיפרו את הקורות לרבי צבי פסח פרנק זצ"ל, שמעם נרגש ונפעם, ופסק שיש לראות את הזהויו כקובע.

ואכן כך קיימו וקיבלו לראות את הקברים, על פי המצבה שעליהם, כמקום בו טמון הגיבור והקדוש ששמו חרות על המצבה.

על-פי "איש צדיק היה"

ט"ו בשבט - ראש השנה לאילנות.

לתאריך זה משמעות הלכתית חשובה, ועיקרה הוא קביעת יום המבדיל בין "שנת מעשר" אחת לחברתה.

על פי ההלכה חייב יהודי להפריש מיבולו תרומות ומעשרות שיש לתת לכוהנים וללוויים אשר שירתו בבית המקדש ולפרנס את עניי העם. יש להפריש את התרומות והמעשרות מפירות אותה שנה ולא מפירות של שנה זו על פירות שנה אחרת. ראש השנה לאילנות קובע אפוא את תאריך פתיחת השנה החדשה לפירות האילן.

מדוע נקבע ט"ו בשבט כראש השנה לאילנות? עד ט"ו בשבט "יצאו רוב גשמי השנה" (ראש השנה י"ד, ע"א). זהו התאריך הממוצע שבו מתחיל האילן לשתות ממימי השנה החדשה. על כן, פירות שחנטו (שכבר נראים בהם פקעות הפרי) לפני ט"ו בשבט ייחשבו כפירות השנה הקודמת, ופירות שחנטו אחרי ט"ו בשבט ייחשבו בפירות השנה החדשה לעניין המעשרות.

איך חוגגים את ט"ו בשבט? סגולה מיוחדת לט"ו בשבט מכל חגי ישראל: כל החגים מחייבים את היהודי בכל זמן ובכל מקום. ט"ו בשבט קשור כל כולו לארץ-ישראל ולהזדהות עם יפי הטבע ועם טיב פירות הארץ.

האר"י ז"ל (ר' יצחק לוריא אשכנזי) ומקובלי צפת, שעמד בראשם, תיקנו את ט"ו בשבט כיום אכילת פירות, והספר "פרי עץ הדר" הפך להיות הגדה של ט"ו בשבט. יש שנהגו לאכול חמישים מיני פירות ביום הזה. גם בימינו עורכים בט"ו בשבט את השולחן ועליו מיטב פירות ארץ-ישראל, ובמיוחד משבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ-ישראל: חיטה ושעורה, גפן תאנה ורימון, זית שמן ודבש תמרים (דברים ח', ח').

עם תחיית ישראל בארצו נתלווה לחג צביון חדש ומיוחד, והוא משמש חג הנטיעות בישראל. נטיעת העצים על אדמת המולדת משמשת ביטוי לקשר שבין העם לאדמתו. תפקיד זה נוטלת על עצמה ה"קרן הקיימת לישראל". בשנים האחרונות קיבל ט"ו בשבט ממד נוסף - "יום שמירת הטבע", וכך קיבלה הפעילות לשימור טבע הארץ ולאיכות הסביבה ביטוי ממשי.

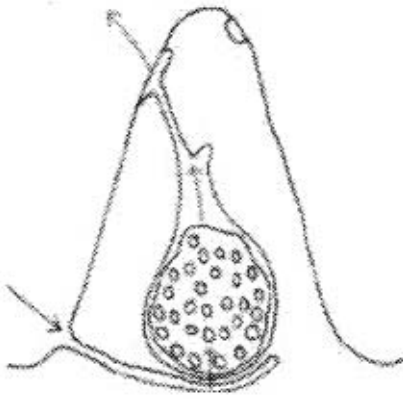
בזמן האחרון חוקרים רבים של איכות הסביבה מתריעים על כך שהאיזון האקולוגי אשר מופר על-ידי האדם מהווה בעיה בקנה מידה עולמי. הפרה זו מתבטאת לא רק בתעשייה או בחקלאות אלא גם כגורם מצטבר בבנייה למגורים.

"בנייה ירוקה" היא מונח הכולל תחום רחב של נושאים: בנייה זו ידידותית לסביבה ולבני אדם, חוסכת אנרגיה, חכמה, בריאה ומשפרת את איכות החיים במבנה. המוצר הסופי איכותי יותר, נוח יותר לשימוש, מתחשב וחשכני מבחינת השימוש והתחזוקה.

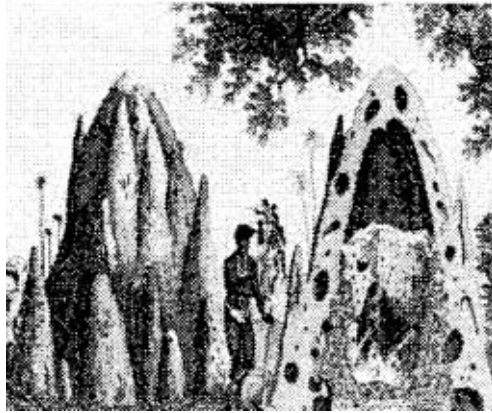
"לך אל הנמלה עצל ראה דרכיה וחכם" (משלי ו:ו)

דוגמה מעניינת מהטבע לבנייה ירוקה אנו יכולים למצוא אצל הטרמיטים האפריקאיים (המוכרים גם בשם "נמלים לבנות"), אשר בונים את קנם כך שבמשך היום מבודד הקן מהאקלים החיצוני החם על-ידי מסת קירותיו (תרשים 1). אוויר חם יוצא מהקן דרך נקבוביות בחלק העליון של הקן, אשר בנוי על עמודים. בכך מתאפשרת שאיבת אוויר קריר לתוך הקן מהמרתף ומהחזית הצפונית המוצלת.

בלילה התהליך הוא הפוך כיוון שטמפרטות הקירות הפנימיים גבוהה מזו של הקירות החיצוניים (תרשים 2). עיקרון נוסף הבא לידי ביטוי בבנייה זו הוא הפניית החזית הצרה של הקן לכיוון דרום לצמצום החשיפה לקרינה ישירה. בנייה חכמה זו מורידה את הטמפרטורה במשך היום ושומרת על טמפרטורה גבוהה יחסית במשך הלילה. בכך היא מאפשרת חיים בתנאי מדבר קשים. עקרונות אלו הם רק חלק מעקרונות הבנייה הירוקה.

תרשים 2 - חילוף האוויר בקן

תרשים 1 - קן הטרמיטים האפריקאיים

י"ז בשבט תשס"ב (2002) - הצלת ספרי תורה מליטא.

יצאה משלחת בראשות הרב הראשי, הרב ישראל-מאיר לאו והרב מיכאל מלכיאור, שמנתה רבנים, נציגי תנועות נוער, חברי כנסת ואנשי ציבור מחוגים שונים ברחבי הארץ. מטוס מיוחד של חברת "אל-על" הועמד לרשותם תוך 48 שעות כדי להגיע לבירת ליטא ולהביא משם מאות ספרי תורה, חלקי ספרים, מגילות וגווילים, אודים מוצלים מאש ששרפה את פאר יהדות ליטא.

השאלה שנשאלה כיצד ניצלו הספרים הקדושים האלו שהגיעו לידינו ועל כך סיפר הרב שמואל ריינר, רבו של קיבוץ טירת צבי:

"ספרים קדושים אלו הוחזקו בוילנה מאז מלחמת העולם השנייה. הספרים, היריעות והגווילים קובצו ממקומות רבים על ידי גוי ליטאי, ספרן בספרייה הלאומית של ליטא.

הנאצים ימ"ש תכננו להקים בליטא מוזיאון יהדות, ואולי משום כך נשמר האוסף המיוחד הזה. הספרים הקדושים היו מונחים במרתפי הספרייה הלאומית, ברובם לא היה ידוע מאין הגיעו, וכך שכבו ספרים וחלקי ספרים בעטיפה שומרת, בזמן השואה ובמשך כל תקופת השלטון הקומוניסטי.

על דבר אוצר הספרים היה ידוע ליהודים, וגורמים רבים עשו ניסיונות להצילם ולהביאם לישראל. הניסיונות עלו בתוהו". הספרן הגוי, אולי חסיד אומות העולם, אסף קטעי ספרים ומגילות מכל מקום, ממעטפות של חבילות ומטפטים של קירות, שם נמצאו קלפים של ספרי תורה. בכל מקום שהבחין בקטעים קדושים אסף, גנז ושמר.

חשוב להבין שממשלת ליטא דאגה להגדיר

את ספרי התורה בליטא כ"עתיקות", וכך הגנה על עצמה, כי על פי החוק אין להוציא עתיקות מהמדינה. במשך שלוש השנים האחרונות ניסו גורמים שלנו, דרך ממשלת ליטא, לטפל בשינוי הגדרת החוק מסעיף "עתיקות" להגדרה של "רכוש יהודי נטוש". לפני שנה וחצי יצאה משלחת של תשעה איש ובראשם הרב הראשי, הרב לאו, כדי לשכנע את נשיא ליטא שהמרכז הרוחני הוא בישראל וראוי שהספרים הקדושים יובאו ארצה. החוק אושר בסופו של מאבק עצום שנקשרו בו רבנים, אנשי משרד החוץ, וגם ראשי הקהילה היהודית בליטא (ולאו דווקא מהצד החיובי של הנושא). עד לפתחו של "הבית הלבן" הגיע הנושא, ולמעורבותו של הנשיא הנוכחי, הנשיא בוש.

ממשיך הרב שמואל: "יצאנו להציל ספרי תורה מכליה וביזיון, שהיא מצווה מאוד חשובה כשלעצמה, אבל ההרגשה המיוחדת והמרגשת שליוותה אותי במסע הקצר, היה המפגש עם המסורת הלמדנית בוילנה שהתקיימה בה במשך 200 שנה ועד לחורבן פאר היהדות באירופה. מסורת שמדברת אל כל מי שעסק בלימוד גמרא. וילנה היתה מרכז ההשכלה הלמדנית היהודית. וילנה, שעד היום הזה כאן בארץ נישאים שמות רבניה המפורסמים בפני הדרשנים והתלמידים בישיבות הרבות. וילנה, של ר' ישראל סלנטר, הגר"א (הגאון מוילנה), וילנה של החזון-איש, ושמות כמו ר' חיים עוזר, החפץ-חיים ועוד רבים, גדולים ונכבדים שחיו, למדו ולימדו בעיר הזאת.

בוילנה, היא 'ירושלים דליטא', חיה יהדות משכילה מאוד גם בנושאים כלל-עולמיים וגם בתורה. גאוני וילנה, השפעתם בבירור נושאים הלכתיים, חזקה עלינו עד היום הזה. להביא ספרים קדושים אלה ולהרהר שאולי מי מגאוני ליטא הידועים קרא בהם, זה

בשבילי משהו מיוחד. אלו היו אנשים שכל תמצית חייהם היתה תורה, ואני זוכה היום להביא את ספריהם לישראל!

ומסכם הרב שמואל, "המסע היה קצר בזמן אבל עמוס חוויות שנמשכו על פני 250 שנה. נקשרו קצוות ונשלמה תמונה. גדולתו של עם נראית גם בהשקעה בתרבות, בהשקעה להחזיר ולכבד את הספרים האבודים, להשיבם לארון הספרים היהודי הישראלי. ההתייחסות לספרי התורה דומה היתה לשבויים הנמצאים בשבי שמצווה לפדותם".

הספרים נמצאים היום ב"היכל שלמה" בחזקת עמותת "מנורה" שהיתה הפעילה בנושא העברת הספרים. נמצאים שם לקליטה ראשונית כ-64 ספרי תורה ומגילות רבות שנמצאו. הם נבדקים אחד לאחד לאחר שהייה של עשרות שנים במרתפים רחוקים. בהגיע המשלחת ארצה עם ספרי התורה קיבל את פניהם נשיא המדינה באומרו: "זר לא יבין זאת!"

על פי מאמרה של ירעאלה כספי, "גוויילים פורחים באוויר" בירחון "עמודים"

י"ח בשבט תשמ"ז (1986) - אסיר ציון, נתן (אנטולי) שרנסקי, מגיע מברית-המועצות לאחר מאמץ בין-לאומי ממושך לשיחרורו.

במשך עשרות שנים התנהל בברית-המועצות, בישראל וברחבי העולם, מאבק ממושך נגד שלטונות המעצמה הסובייטית, במטרה להרשות ליהודי מדינה זו לעלות לישראל. "אסיר ציון" היה הכינוי לאותם יהודים אמיצים ונחושים שנאסרו ונשפטו ב"עוון" רצונם לעלות לישראל. אחרים, שלא נאסרו, סבלו אף הם בשל רצון דומה. בקשותיהם נדחו והם נקראו "סירובניקים" ובאנגלית "רפיוזניקס".

מן הנודעים ביותר בין האסירים ומסורבי העלייה יוזכרו נתן (אנטולי) שרנסקי, יולי אדלשטיין, יולי קושרובסקי ואידה נודל. מקצתם שוחררו בשל לחץ ישראלי ובין-לאומי רצוף, והגעתם ארצה היתה בבחינת חג לאומי.

עם התרופפותה של ברית-המועצות, ולאחר מכן התפרקותה, ירד הנושא מסדר היום. שרנסקי ואדלשטיין היו לשרים בממשלת ישראל, ודומה שיש בכך לבטא את ניצחונם הסופי של אסירי ציון ומסורבי העלייה על העריצות הסובייטית כלפי היהודים.

על פי 50 על 50, בעריכת מרדכי נאור, משרד הבטחון הוצאה לאור

כ"ז בשבט תשנ"ז (1997) - אסון המסוקים.

לפני שש שנים אירע אסון אווירי קשה. שני מסוקי תובלה של צה"ל מדגם "יסעור" ובהם חיילים - אנשי צוות אוויר, לוחמי יבשה, סיירים ושייטים, שהיו בדרכם לפעילות מבצעית בלבנון, התנגשו באוויר ליד היישוב שאר ישוב. כל 73 החיילים נהרגו.

התאונה אירעה דקות ספורות לפני שעמדו המסוקים לחצות באורות כבויים את גבול לבנון.

מפקד חיל האוויר מינה ועדת חקירה. בדו"ח ביניים העריכה הוועדה שהאסון נגרם ככל הנראה, מטעות אנוש. ממשלת ישראל הכריזה על יום אבל לאומי, דגלי ישראל במוסדות ציבור הורדו לחצי תורן וכל אירועי התרבות בוטלו.

בעקבות האסון האווירי שונו נוהלי טיסות המבנה של מסוקי חיל האוויר. למסוקי תובלה הוכנסו מכשירים מיוחדים לראיית לילה, כדי להקל את זיהוי המסוקים בחשיכה.

על פי "50 על 50", בעריכת מרדכי נאור, משרד הבטחון הוצאה לאור

2. אתרים

השומרה

הועד לאיכות החיים - הר נוף, שנוסד ב-1997, רואה בשימור איכות החיים והסביבה מרכיב חיוני בבניית חברה בריאה בישראל. הארגון משלב מורשת יהודית עם חינוך לאיכות הסביבה, יוצר תכניות ייחודיות המותאמות לצרכיהן של קהילות חילוניות ודתיות. אלפי תושבים וילדים משתתפים מדי שנה במגוון רחב ביותר של פעילויות.

אחת מבין הפעולות הרבות של הועד היא אתר השומרה.

בשיתוף עם קק"ל, מופעלות תכניות של חינוך פורמלי ולא פורמלי עבור למעלה מ-1,100 ילדים ומבוגרים מדי חודש באתר "השומרה" ביער ירושלים. במקום כ-20 דונם של בוסתנים צעירים, גני ירק, בורות מים, גתות עתיקות, סוכות לימוד מוצלות, פינת מוסיקה, טאבון לבישול ועוד.

האתר התגלה בעקבות שריפה שפרצה ביער ירושלים. הכבאים שנכנסו למעבה היער, גילו את האתר הייחודי הזה.

בשומרה הוקם מרכז אינטראקטיבי לחינוך סביבתי, המתמחה בלימוד חווייתי המשלב שימור, מודעות סביבתית ומורשת יהודית. הפעילויות לילדים כוללות חוגים של ל"ט אבות מלאכה, טבע, חקלאות, מלאכות כפיים, אומנות מן הטבע, תצפיות בעלי חיים ותיאטרון סביבתי. במסגרת הפעילות למבוגרים מקיים הועד קורס בתכנון פרמקלצ'ר (חקלאות ותרבות בנות-קיימא) וכן בית מדרש יוצר אקולוגי בשיתוף עם סיהרא.

הרוח היהודית, המלווה את הלימוד במינון ובעומק על פי בחירת המוסד החינוכי, גם היא מעניקה משמעות ומחויבות לנושא השמירה על מקום, כמו גם האחריות על איכות חיון של הזולת.

הקבוצות הפועלות באתר, מגיעות אליו

לפעילות מתמשכת על מנת לפתח קשר עמוק ומשמעותי עם האדמה ועם הלימוד הנרכש באתר. הילדים שותפים פעילים לתכנון, לבנייה ולטיפוח הצמחייה והפינות האחרות במקום.

את הפעילות מדריך צוות קבוע ומיומן, שחבריו מייצגים פנים רבות של החברה הישראלית. הפעילות לבתי ספר דתיים וחרדים מתקיימת בקבוצות נפרדות של בנים ובנות. לאנשי הצוות, המביאים עמם את רוחם ותחומי העניין שלהם כל קבוצה וקבוצה, השכלה בתחומי ידע ועניין מגוונים כגון תורה, בוטניקה, זואולוגיה, לימודי ארץ-ישראל, אומנות, מוסיקה ועוד.

פרויקט השומרה זכה בפרס קרן פורד לפרויקטים סביבתיים בשנת 2000 עבור תרומתו הייחודית לחינוך סביבתי - קהילות אחרות בישראל החלו לאמץ את רעיון השומרה כמודל לחיקוי.

* אתר השומרה עובד דרך קרן קרב המסבסדת את הפעילויות בבתי הספר.

לפרטים נוספים בטלפון הועד לאיכות החיים, הר נוף: 02-6536883 ובאתר האינטרנט שכתובתו

tmryaar@netvision.net.il

חידון אתרי מורשת תנ"ך העם והארץ מס' 18

ד"ר עמנואל בן-נאה

נא לזהות את האתרים, האישים והמושגים הקשורים, ישירות או בעקיפין, לחודש שבט המרומזים בכל השאלות/החידות הבאות, ולנסות לאתר את האתר על המפה, לכתוב משפט או שניים על חשיבותם ולשלוח למערכת עד סוף חודש שבט. יזכה בפרס המצליח לפתור 6 מתוך 7 החידות.

מקום:

יש לי בעיה גדולה!

יש האומרים שפירוש השורש שבשמי הוא - ריקוד,
ויש האומרים שפירוש השורש שבשמי הוא - כלי נגינה.
מה זה חשוב?! העיקר שתוכן חיי הוא יישוב הארץ,
ובייחוד בחבליה ששחררו ב"ששת הימים".
חס, מכל בחינה, הוא האזור שלי.
נולדתי כיישוב אחד, ומזה כמה שנים נתפצלתי.

מקום:

איך עף הזמן!! הפורעים - פרעו. הוכרז על קיום
תענית בראש החודש. ואילו אנו נתכנסנו והחלטנו נמרצות:
"דבר אל בני ישראל ויסעו!"! גרעין ראשון, תשעה צעירים
וצעירה אך אחת, שברשותם רק רובה אחד, מקימים
יישוב בארץ המובטחת. ערבים - מלפנים, בדואים - מאחור,
מה חסר?! רק עשרים ומאה שנה חלפו מאז - ומה נשתנה?
רק שמנו שהפך להיות בית יעקב לכו ונלכה,
ויישובנו שהוא היום עיירה ירוקה בדרום ארצנו.

מקום:

מאז הקמת היישוב שבשאלה הקודמת
חלפו 69 שנים והנה נולדתי אני.
צהוב ויבש מסביב וגם "קצת" חם.
אפילו ההשערה שבאר לחי רואי בקירבתי
לא שיפרה את המצב. רבים באו - ורבים עזבו.
הסומק חוזר ללחיי ויודעים אתם למה?
כי קומץ נערים ונערות שהמילים ציונות וחלוציות
עוד מצויים במילונם - יוצקים בי תקוות ועוצמות מחודשות.
ה' ירחם. וזה גם רמז דק.

אישים:

שמו הפרטי היה כשם הכהן הראשון,
ואכן ככהן התייחס לעבודת האדמה בארץ הקודש.
כי האמין בכל לבו שהעבודה גואלת את האדמה, האדם והעם.
וכך קשר עצמו לאדמה מאז עלותו ארצה, בגיל 48,
ועד שובו אל האדמה, כעבור חיי שנים.
ליד הכנרת מקום מנוחתו, תנועת נוער נשאה את שמו
וגם מוסד חשוב בקיבוץ דגניה מנציח את זכרו.

אישים:

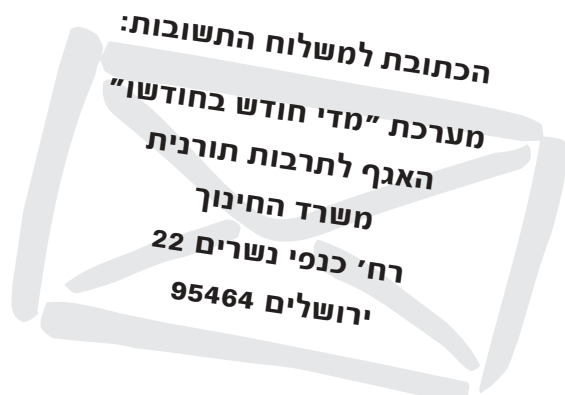
עיתונאי הייתי (כן, כן! אבל ברמה אחרת!)
וגם סופר וגם מחזאי. את עטי גייסתי
ולפני מאה ושש שנים ספר ובו הצעה לעתיד עמי רקמתי.
את עצמי מאז לרעיון הצלת עמי גייסתי
וכך בגיל צעיר יחסית נפטרכי. בגלות נפטרכי
ואף נקברתי ועצמותי לעיר דוד המתחדשת
הועברו ונטמנו. מה הספר? מי האיש?

אישים:

הורי עלו לארצנו מרוסיה לפני 96 שנה ואני אך ילד בן 7 שנים. בארץ צמחתי, סיימתי במחזור הראשון של בית הספר הריאלי, לגדודים העבריים התגייסתי, ללמוד הנדסה למדתי, אבל... הפורעים הערביים שלפני שמונים ואחת שנים שינו את מסלול חיי. לביטחון אחי בארצי התגייסתי ועד לדרגת הרמטכ"ל הראשון של צבאנו הגעתי. בחודש הזה לפני 43 שנים נפטרתי.

אישים:

התחילו לדבר על ארץ-ישראל - ואני נדלקתי. וכך לציוני דתי הפכתי. ספרים כתבתי וגם בפירוש לסידור התפילה עסקתי. את תולדות עמי בתריסר חלקים ערכתי, ואת זעמם, הידוע מראש, של החרדים עוררתי. לפני 78 שנים חדלתי ויישוב בארץ משמר את שמי (רמז קטן: שמי הפרטי הוא שם בעל החי המסמל את שבט בנימין).

או באמצעות הדואר האלקטרוני: tarbut-toranit@education.gov.il

פתרונות לחידון אתרי מורשת תנ"ך העם והארץ מס' 17

1. רמח"ל - רב משה חיים לוצאטי
2. פנחס ספיר
3. משה זילברג
4. קרית מדע גרעיני (הכור בדימונה)
5. הרוזן פולקה ברנאדוט
6. גמלא
7. גבעת חביבה ע"ש חביבה רייק
8. כפר חסידים
9. גן יבנה

הזוכים בחידון מס' 17:

שושנה ויוסף ניצן - רחובות.

ד"ר אברהם גוטליב - תל-אביב.

אליהו כ"ץ - עופרה.

יואי אומן - בני דרום.

יישובים על קצה המזלג

דימונה: עיר בנגב כ-35 ק"מ ממזרח לבאר-שבע בכביש סדום. מקור השם תנ"כי. עיר בנחלת שבט יהודה (יהושע ט"ו כב), ששמה נשתמר בחרבת אם-דמנה הסמוכה. נוסדה ב-1955 לשמש מקום מגורים לעובדים במפעלי ים-המלח בסדום ובמפעלי הפוספטים באורון. במקום פועל מוזיאון עירוני לאמנות בת זמננו, המשמש משכן לתערוכות מתחלפות.

גמלא: יישוב קדום על גבעה מעל נחל דליות, כ-8 ק"מ מצפון-מזרח למושב רמות. הגבעה דמויית דבשת גמל, ומכאן שמה. גמלא נודעה מימי המרד ברומי בשנת 68 לסה"נ. בחפירות שנערכו לאחרונה נתגלו שני בתי קברות - יהודי ורומאי.

על עצים ואנשים

1. האילן - בצל תורת הנסתר

בשנת תצ"ז, הצטרף בחור בשם שר שלום שרעבי (הרש"ש הידוע) לשיבת המקובלים "בית אל" בעיר הקודש ירושלים ת"ו.

פרשת מסעו מתימן דרך בבל, סוריה וירושלים - מופלאה.

חלום חייו להגות בתורת ד' בנגלה ובנסתר באה"ק וזכה.

הוא פגש בראש המקובלים ר' גדליה חיון זצ"ל וביקש לקבלו כשמש וימלא אחר כל הדרישות. המקובל האלוקי הסכים.

להפתעתם, הבחור עשה מלאכתו בחריצות ובתבונה רבה. מעורר תלמידים בחצות, מנקה ומסדר בית המדרש ומלווה אותם לכותל...

בשעת לימודם בלילה, ישב בפינתו והאזין עד אור הבוקר. הליכותיו ודיבורו נשאו חן בעיני כולם. פעם, התקשה הרב ותלמידיו בקושיה "בעץ-חיים" לתלמוד האר"י זלה"ה. התייגעו ולא מצאו תשובה. למחרת נמצא פתק בתוך הספר ובו התירוץ המופלא.

השתוממו כולם, מי הגאון, הענק שכתב זאת? ולא נודע... וכך קרה כמה פעמים.

פעם, אמרה חנה, בתו של ראש הישיבה, כי ראתה את שר שלום מעיין וכותב פתק...

קראו ראש הישיבה והשביעו לומר כל האמת. הצעיר הודה בבושת והצטער שנתגלה.

ראש הישיבה לא הפסיק להתפעל מגדולתו... ואמר: היום נודע, "ענק הרוח" אילן רב ענפין.

לימים התפרסם בעולם בחיבוריו "רחובות הנהר", ו"נהר שלום", שהאירו עיני כל ישראל.

בצוואתו כתב ר' גדליה, כי הרש"ש היורש האמיתי, ראוי ואין שני לו והוא "עץ החיים" למחזיקים בו. נ.ל.ב.ע ביום י' שבט - מאז נוהגים "הילולת הרש"ש".

שמעון עזר

2. שבועת חוני המעגל

פעם בשנת בצורת, פנו לחוני המעגל שיתפלל עבור גשם. הוא הקיף עצמו בעוגיה (מעין חפירה שמסביב לעץ), ונשבע שלא יצא ממקומו עד שירד גשם. חוני שהיה חפץ לחוש הזדהות מרבית עם סבל הבצורת, ניצב כעץ המשווע למים במרכז העוגיה היבשה. דומה שחוני השתול בעוגתו לוחש לקונו: הריני לפניך כעץ נטול תזוזה, ומצפה שה' יתיר את שבועתו וינהג עמו כבן בית.

על פי "חוני המעגל", ד"ר אריה סטריקובסקי

3. משימה למנהיגי ישראל

למנהיגות היהודית שבתפוצות וגם בישראל, חובה לחזור ולהסתכל על הקהילה כעל יער ועל כל יהודי כעל עץ: לשמור ולטפח את השתילים הרכים, לבחור את הקרקע, לדבר אליהם, לגזום את החלקים שהתייבשו, להדריך גדילתם כלפי מעלה, כלפי אבינו שבשמים, לפקח על ההרמוניה, על הצבע ועל הריח היהודי שבונים את הנוף היפה ושומרים על האיכות היהודית של הסביבה.

על פי הרב ירחמיאל ברילקה, המחלקה לפעולות בארגונים דתיים, קרן קיימת לישראל

מדיני הפרשת תרומות ומעשרות

אחת המעלות שנשתבחה בהן ארץ-ישראל אלה הפירות הגדלים בה. אין לאכול את הפירות לפני ההפרשה - מצווה זו נוהגת בפירות, ירקות, תבואה וקטניות ובמוצרים שנעשו מהם.

	$\frac{2}{40} = 1/40$ $2\% = 1/50$ $1\% = 1/60$	
	.	
(	)	
	.	
		,

על פי סדר הפרשת תרומות ומעשרות בהוצאת בית מדרש הגבוה להלכה בהתיישבות החקלאית

יהודי איראן (פרס) - חלק אי מהצהרת כורש - שושלת פאהלווי

הקדמה

עם ומדינה בימי קדם. לפי מסורת חז"ל העם הפרסי הוא מצאצאי תירס בן יפת (בראשית י, ב; בראשית-רבה לו, א). איזורי ההתיישבות של הפרסים היו בין הים הכספי בצפון לבין המפרץ הפרסי בדרום, ובין גבול הודו במזרח לבין נהר החידקל במערב. חז"ל ציינו במיוחד את גבורתם של הפרסים (קידושין מט, ב) ואת צניעותם (ברכות ח, ב). הממלכה הקדומה בתחום פרס היתה עילם, בדרום הארץ. מלכויות פרס ומדי היו תחת שלטון אשור ואחר כך תחת שלטון בבל. בשנת גש"צ (370 לפה"ס) מרדו דריווש, מלך מדי, וכורש, מלך פרס, בבשאצר, מלך בבל, וכבשו את בבל. באותה עת נקראה המדינה "מדי ופרס" משום שדריווש היה המלך הבכיר יותר. אחרי מות דריווש המדי, עברה הבכורה לכורש והמדינה נזכרת כ"פרס ומדי".

קורות יהודי פרס

במשך אלפי שנות היסטוריה של ארץ זו התקיים בה רצף של יישוב יהודי, אשר את ראשיתו ניתן לקבוע בעצם תחילתה של פרס כאומה בימי של כורש. אפשר לומר, כי הגרעין הראשון להתיישבות יהודית בפרס הורכב מן היהודים שהוגלו לחבלי ארץ זו עוד בימי תיגלת פלאסר ה-3, ממלכי אשור ובבל. מאז המאה ה-7 לפסה"נ ועד ימינו נמצאים יישובים יהודים במרחב הפרסי. הממלכה הפרסית נזכרת לראשונה בתנ"ך בקשר להכרזת כורש (ס' עזרא א', א'-ד'). גבולות ממלכתו השתרעו מנהר ההינדוס עד לים התיכון, ומן הקווקאז ועד לאוקיינוס ההודי. יחסו הסובלני אל כל עמי מלכותו התבטא אף כלפי גולי יהודה בבבל. בהכרזה, בשנה הראשונה למלכותו על בבל (538 לפסה"נ), התיר לגולים את העלייה לארץ-ישראל ואת יישובה מחדש.

משפחות רבות מגולי יהודה לא חזרו לארץ מולדתם.

בבבל קם מרכז רוחני פורה בפעילותו, שקיים קשרים הדוקים עם היישוב ביהודה ובירושלים. מלבד קשרים רוחניים נתקיימו גם קשרי מסחר בין הגולה בבבל לבין המרכז ביהודה. מצבם הכלכלי של יהודי בבל שגשג. הם נודעו כסוחרים גדולים ובעלי הון, וחלקם נשאו ונתנו עם אנשי הכספים בחצר מלך פרס. המצב הכלכלי הטוב מנע מיהודים רבים להצטרף לשבי-ציון, ורבים מבניהם ובני בניהם של גולי יהודה

עברו גם למחוזות פרס הקרובים לבבל, וקבעו בהם את מושבם. על-פי מגילת אסתר נפוצו היהודים בכל קצווי האימפריה הפרסית.

שלטון הסלווקים, לאחר כיבוש אלכסנדר הגדול את פרס, שלטון הפרתים והשלטון הרומי באזור לא ערערו את מעמדו של היישוב היהודי.

מרכזים חשובים כסורא, נהרדעא ופומבדיתא פרחו בתחום התיישבותם של יהודי בבל, ומהם יצאה תורה לתפוצות היהדות.

בראש ההנהגה היהודית בבבל עמד ראש הגולה, שהיה בעל מעמד רם, ולמרותו נשמעו יהודי ארץ-ישראל וכל ארצות המזרח התיכון. שלטון ראשי הגולה נמשך ללא הפסק עד המאה ה-11. בתקופת שלטון ממלכת הססנים בפרס (224-642 לספ"ה), בראשותם של כוהני דת זראתושטרים, שדגלה באמונה בשתי רשויות - טובה ורעה, סבלו יהודי פרס מרדיפות בלתי פוסקות, אך עובדה זו לא גרמה להפסקת התפשטותם של יישובים יהודים ברחבי ממלכת פרס. מלכים מן השושלת הססנית תרמו להתרחבות ההתיישבות היהודית בממלכתם, כאשר העבירו יהודים מאזור אחד למשנהו בשל סיבות פוליטיות.

הכיבוש המוסלמי בפרס (642-1258 לספ"ה) הביא שינויים תרבותיים ודתיים נמרצים. פרס איבדה את עצמאותה ונשלטה על-ידי החליפים האומיים והעבאסיים ממרכזם בבגדאד ודמשק, דת המדינה שונתה לדת המוסלמית השיעית. מצב היהודים תחת שלטון האיסלם הוחמר בדומה למצבם של יתר המיעוטים הדתיים. יחס האיסלם כלפי הלא-מאמינים (הקבוצות הדתיות שאינן מוסלמיות) הנו כאל בני-חסות, אזרחים שאינם שווי-זכויות, וחלים עליהם איסורים רבים בתחום החוקתי, הסוציאלי והדתי. כתוצאה ממצבם הנחות, סבלו יהודי פרס משך דורות רבים מרדיפות ומאפליות קשות.

תקופת שלטון המונגולים בפרס (1221-1499)

בשנת 1221 כבשו המונגולים בהנהגת ג'ינגיס-חאן את פרס וייסדו ממלכה אדירה, שהשתרעה מנהר הפרת עד גבולות סוריה ועד חופי הים הכספי. בכיבוש המונגולי הושמדו קהילות יהודיות בפרס, ובערים אחדות אף לא נותרה נפש יהודית אחת מתוך קיבוץ יהודי שחי ופעל בהן. רק בימי המלך ה-2 בשושלת האילחאנים המונגולים, שדגל בשוויון זכויות לכולם, חל שגשוג בחיי היהודים, והללו, יחד עם הנוצרים, תפסו מקום נכבד במערכת הכלכלית והמדינית של השליט.

היהודים בימי השושלת הצפוית (1502-1736)

שלטון השושלת הצפוית בפרס קבע את הדת השיעית כדת המדינה. אנשי כהונה שיעים הפכו בה לבעלי השפעה חזקה בכל תחומי החיים. השאה עבאס הראשון הסובלן ניסה להחליש את כוחם של כוהני הדת השיעים על ידי התקרבות לארצות אירופה וביטול הגזירות נגד היהודים. אולם, כששלט יורשו עבאס השני שוב התחדשו הגזירות.

אנוסי משהד — "ג'דיר אל-איסלם"

עלילת דם בשנת 1838 בעיר משהד — עיר קדושה למוסלמים — הביאה להתנפלות המונים על הרובע היהודי. יהודים הואשמו בהריגת כלב שנקרא על ידם בשמו של אחד מקדושי האיסלם, וזאת כדי לבזות את הדת המוסלמית.

כוחני הדת השיעית ראו בכך שעת כושר, ודרשו בכל תוקף לאסלם את היהודים. תוך עינויים ויסורים נאלצו היהודים לעבור על דתם ולהתאסלם. מעתה נקראו "ג'דיר אל-איסלם" — "המוסלמים החדשים" — והגזרות נגדם בוטלו. יהודי משהד המשיכו לחיות כאנוסים, וכדי לשמור על יהדותם ותורתם, הם קיימו בסתר חגים ומועדים, מלו את בניהם והתחתנו ביהודים. רק בראשית המאה ה-20 נתאפשרה יציאתם של ראשוני האנוסים. חלקם התיישב בישראל, וחלקם היגר לארצות אירופה וארה"ב.

מעמד היהודים כטמאים ("נגיא'ס") נקבע על פי עקרונות קדושים לאיסלם מן הקוראן (כל דבר שנגע בו "כופר" יהודי נעשה בלתי-טהור). טומאת היהודים בקרב מאמיני הדת השיעית היווה גורם להתעללות ולהשפלה. על היהודים נאסרה הכניסה למקומות ציבוריים, וכן נאסר עליהם לצאת את פתח ביתם ביום גשם, פן תעבור טומאתם בעזרת המים. על היהודים הוטלו מסי גולגולת (גי'זיה) כבדים; הם חוייבו לשאת על חזיהם אות-קלון בגוון צהוב או אדום, ולחבוש על ראשם כובע בעל צורה מוזרה; גם הרכיבה על סוס נאסרה עליהם, ועוד גזרות רבות וחמורות. חוקי האפליה שהנהיגו השלטונות נועדו להשפיל את היהודים ולהעבירם על דתם. אירעו פגיעות חמורות ברכושם ואף בגופם של יהודים. המרת הדת נותרה, לרוב, כדרך יחידה להצלת נפשם.

ולהעבירם על דתם. אירעו פגיעות חמורות ברכושם ואף בגופם של יהודים. המרת הדת נותרה, לרוב, כדרך יחידה להצלת נפשם.

היהודים בתקופת השושלת הקאג'ארית (1795-1909)

ימי השושלת הקאג'ארית מבשרים את ראשית העת החדשה בהיסטוריה הפרסית. בדברי ימי העם היהודי היתה ראשיתה של תקופה זו סמל הפורענות. נערכו מעשי שמד נגד קהילות שלמות ובמיוחד בקהילת משהד.

יהודי פרס כתר אוכלוסי המדינה עברו בתקופה זו משברים כלכליים, רעב ומגפות. יהודים עסקו בעיקר במלאכת הרוכלות, באריגה, בתעשיית יין, בזימרה ובידור; מעטים עסקו גם ברוקחות וברפואה. על-פי הערכות בלתי מדויקות מנו יהודי פרס בתחילת המאה ה-19 כ-30 אלף נפש, ובמשך המאה ה-19 עלה מספרם ל-50 אלף נפש. במחצית השנייה של המאה ה-19, עם גבור מעורבות המעצמות בפרס, החלו ארגונים יהודיים באירופה בפעולות למען שיפור מצבם של יהודי פרס. קונסולים זרים בפרס התערבו לטובתם, בייחוד הקונסולים של בריטניה בפרס. אישים כמונטיפיורי, כרמיה ורוטשילד, וארגונים יהודיים כאגודת אחים בלונדון (אנגלו ג'ואיש אסוציאשן) וכ"יח בצרפת, ערכו מסע לטובת יהודי פרס. בשנת 1873 ביקר באירופה השאה הפרסי, נאצר אל-דין שאה, ובכל מקום אליו הגיע - לונדון, פריס, ברלין, וינה, אמשטרדם, רומא ואיסטנבול - התייצבו בפניו נציגי הקהילה היהודית שם, נציגי כ"יח או אגודת אחים, ומסרו לו בעל-פה או בכתב תיאור על מצבם הרע של היהודים בממלכתו. האגרות והפרוטוקולים מן השיחות ותשובות המלך נדפסו בצרפתית ובעברית על-ידי חברת כ"יח בפרס. הנוסח העברי, שנקרא

"משלוח מנות" נשלח ליהודי פרס, כדי לעודד את רוחם. נאצר אל-דין שאה נתבקש על-ידי נציגי יהדות אירופה לשפר את מצב היהודים בארצו, ובין היתר ביקשו נציגי כ"ח להקים בתי-ספר יהודיים בפרס. לאחר שובו מאירופה, פרסם השאה הפרסי מספר צווים אשר הביאו כמה שינויים מנהליים וחברתיים לטובת היהודים, אך הממשלה היתה חלשה מכדי לעצור התפרצויות נגד היהודים בפרובינציות רחוקות באימפריה. האפליה החוקית כלפי יהודי פרס נחלשה, אך אפליה חברתית המשיכה להתקיים. תשלום מס הגולגולת (גיזיה) היה עדיין בתוקפו, ובערים אחדות המשיכו יהודים לענוד טלאי על בגדיהם. התעללות ביהודים היתה עדיין מקובלת בערים רחוקות מן המרכז. רק בסוף ימיו של מוזעפר דין שאה (1896-1909) חל שיפור במצב היהודים.

באוגוסט 1906 הצליחו גורמים ליבראליים בפרס לכפות על המלך לפרסם חוקה למדינה, ולכנס פרלמנט (מג'לס). על-פי החוקה החדשה נקבע, לראשונה בתולדות יהודי פרס, שוויון זכויות לכל האזרחים ללא הבדל דת.

למן מועד זה הפכו יהודי פרס לאזרחים שוי זכויות מבחינה חוקית. ב-1909 ניתנה להם זכות ייצוג בפרלמנט על-ידי ציר אחד.

למעשה חל מפנה יסודי במצב יהודי פרס רק בשנת 1925, עם עליית שושלת ריזה שאה פאהלווי לשלטון, כאשר היהודים שוחררו כליל מתשלום הגיזיה וזכויותיהם הושוו לאלה של הרוב המוסלמי. (בגיליון הבא חלק ב' - בדרך לעלייה).

מסמך שנשלח מארמון המלוכה בלונדון אל יהודי פרס ביום 5.7.1873, בתשובה לפנייתם לקבל עזרה וחסות מצד הממשלה הבריטית. התעודה נכתבה בעברית, פרסית ואנגלית, ובה הוראות להתייחס ליהודים בסובלנות, כפי שהביטח נאצר אל-דין שאה. בשולי המסמך תוספת בעברית, דברי עידוד של משה מונטיפיורי ליהודי פרס.

מבט לאיראן

איראן - מדינה מוסלמית בדרום-מערב אסיה, צפונית למפרץ הפרסי ודרומית לים הכספי. הארצות אשר גובלות עמה: עיראק, תורכיה, מדינות חבר העמים (ברית המועצות לשעבר), אפגניסטן ופקיסטן.

עד שנת התרצ"ה (1935) נקראה פרס והיום מכונה "הרפובליקה האיראנית".

אוכלוסייתה רובה פרסית וכוללת מיעוטים תורכים, כורדים, אפגאנים, ארמנים, ערבים ואחרים.

הארץ מורכבת מרמה מרכזית מדברית המוקפת טורי הרים בצפון ובמערב, ביניהם הר געש פעיל למחצה ובראשו שלג. את איראן פוקדים לעתים רעשי אדמה. בניגוד לאקלימה המדברי של הרמה, הרי צפון-מערב איראן וחוף הים הכספי עשירים במשקעים, והם יפים לחקלאות מגוונת. כ-75% מכלל האוכלוסייה מתפרנסים מחקלאות. תעשיית הטקסטיל מפותחת, ולשתיחים הפרסיים, העשויים בעבודת יד, יצאו מוניטין ברחבי העולם. הענף הכלכלי העיקרי הוא נפט. איראן עשירה גם במצבים כגון: גז טבעי, פחם, עפרות ברזל, נחושת ואבני חן.

ט"ו בשבט בקרב יהודי איראן (פרס)

- ט"ו בשבט נקרא בפי יהודי פרס - "אילנות" (אילנות). כל בעל-בית קונה מבעוד יום כמה מיני פירות, ובראשם המינים שארץ-ישראל נשתבחה בהם. את החיטה קולה בעלת הבית ומכשירתה לאכילה. בליל ט"ו בשבט, לאחר שוב ראש המשפחה מתפילת ערבית, מסתדרים כל בני הבית מסביב לשולחן שעליו ערוכים פירות אלה.
- מי שחלה עליו חובת נדר בשל מחלה, או מי שמת לו אחד מבני המשפחה החשובים, מקיים טקס של ברכות על פירות בציבור, בביתו או בבית-הכנסת. מלבד שבעת המינים הוא מביא מן הפירות השכיחים והבלתי-שכיחים (המובאים מחוץ-לארץ). אחרי אמירת פרקים שונים מן הזוהר לעילוי נשמת הנפטר מתחיל סדר הברכות. לאחר שאוכלים כעשרה מינים, מברך אחד מן המסובים על כוס יין. המסיבה נמשכת שעות אחדות. לאחר סיום אכילת הפירות חוזרים וקוראים כמה פרקי זוהר ומסיימים בקדיש ובהשכבה לעילוי נשמת הנפטר.
- "בחמישה עשר בשבט היו נוהגים להסתובב מבית לבית, ודרך הארובה שבגג היו משלשלים מטפחת ובעל הבית היה ממלאה בחיטים ובפירות, ואז היו מעלים אותה למעלה.

לוח המודעות מס' 129

דו סיטרי לט"ו בשבט

אל תוך השבול יש להיכנס בכיוון הספרות מ-1 ועד ל-100, כשהגדרות לכך ניתנות תחת הכותרת "מלבר" (כלומר מבחוץ פנימה). לאחר שהגעתם לסופו יש לצאת בדרך חזרה בכיוון ההפוך כלומר מ-100 ועד ל-1. ההגדרות לכך ניתנו תחת הכותרת "מלגו" (משמע מבפנים החוצה). מובן שאם נתקלתם בקשיים תוכלו לנצל את הכיוון הקל יותר באותו קטע. המספרים המופיעים בתחילת כל הגדרה מצביעים על הקטע המדויק שתופסת כל מילה.

מלבר:

(1-6) חג האילנות; (7-12) עצים; (13-17) "העץ של ט"ו בשבט"; (18-29) ט"ו בשבט; (30-34) תפוח, תפוז, קלמנטינה וכו'; (35-44) חיטה, שעורה, גפן, תאנה... (45-49) משבעת המינים; (50-53) משבעת המינים; (54-56) ארץ _____ שמן ודבש; (57-59) מארבעת המינים; (60-63) פרי ארוך חום הנאכל בקליפתו; (64-76) ממצוות התלויות בארץ; (77-79) מטר; (80-82) משבעת המינים; (83-90) ט"ו; (91-93) משבעת המינים; (94-97) תאנה מיובשת; (98-100) ארץ זית _____ ודבש.

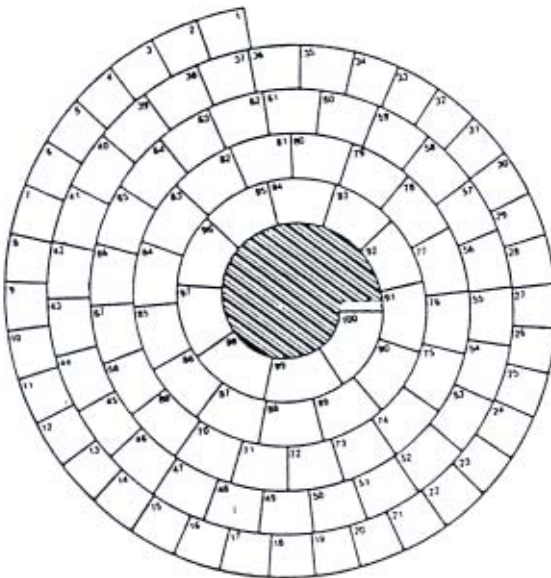
מלגו:

(100-97) הוציאוהו מן המים, כלומר הוא _____; (96-94) בלי אף אחד; (93-92) נישא; (91-90) מחפש; (89-87) אותה השעון מורה; (86-83) גרם לשמחה; (82-79) נהרס; (79-78) זו; (77-76) מקום שם דורכים ענבים; (76-75) סימן הנגינה; (74-72) אדם רע; (71-70) קול הפרה; (69-68) סימן הנגינה; (67-65) בושם; (64) האות האחרונה; (63-61) _____ סוד שאינו מאבד טיפה; (60-58) מעשה טוב ללא קבלת תמורה; (57-54) סטפץ מים; (53-52) כן; (51-49) נוכח; (48-45) עושה רעש; (44-40) שבעת ה_____; (39-38) תה בהיפוך אותיות; (37-35) עשה עובש; (34-32) אחד ממניי היונים; (31-29) מדינת היפנים; (28-27) לעצמי; (26-24) עץ נוי (מסוים); (23-22) ממתק; (21-18) אל תלך!; (17-14) חיזק;

(13-11) ליגמו את השתיה!; (10) חמישים; (9-8) לעצמי; (7-5) מקל כביסה; (4-3) אל תעמוד; (2-1) יחידת הספק חשמל.

על-פי "כזה ראה וחדש ב', פעילויות והפעלות לחודשי השנה ולמועדי ישראל,

בעריכת מיכל בלאו (שינובר), בהוצאת מופת

א. ט"ו בשבט

1. אשחק לט"ו בשבט

מטרת הפעילות: הכרת פתגמי עצים.

עזרים:

- 12 כרטיסי רמזים
- 12 חידות רשומות
- שעון חול.

יש לחלק את החניכים לשתי קבוצות. כל קבוצה בתורה מקבלת כרטיס עם שני רמזים. עליה לנחש תוך זמן קצוב את הפתגם שעומד אחרי הרמזים ולהסביר את משמעותו. המצליחים זוכים בנקודות ובקבלת חידה נוספת. מנצחת הקבוצה הצוברת את מרבית הנקודות. אחרי המשחק יתבקשו הקבוצות לפעול עם הפתגמים. ניתן לחבר שירים, לצייר תמונות הקשורות לפתגמים או להמחזיז סיפור אישי הקשור לכך.

דוגמאות לפתגמים (לשיכבה הצעירה)

רמזים

לחם - איס

אזל - אצל

על - אכן

קש - גאל

אחט - שחת

שלח לחמך על פני המים

אם בארזים נפלה שלהבת מה יגידו אזובי הקיר

לדבר אל העצים ואל האבנים

הקש ששבר את גב הגמל

חיפש מחט בערימה של שחת

דוגמאות לפתגמים (לשיכבה הבוגרת)

קלל - על

על - פי

על - פרי

זע - מגל

תלה עצמו באילן גדול

אבות אכלו בוסר ושני בנים תקחינה

פירותיו מעידים עליו

הזורעים בדמעה ברינה יקצרו

דוגמאות לחידות

1. אני נקרא על שמו של זה שבמטרה פוגע.

בגרגרים קטנים שממלאים תפקיד בירקות כבושים אני שופע.

(לל)

2. אותי נטעו החלוצים

לגרש את המטרידים

שהפיצו את המחלה שרבים למשכב הפילה.

(אקליפטוס)

3. ממני את ארון העדות בנו

ושיר ללא סוף עלי כתבו.

(שירה, עצי שטיק עזאזל...)

4. בראשי נתפס מורד במלכות

באחד מזוני "עלית" תחמוד.

(אלת האסטק)

5. בחיי היום יום אני מרבה זכויות

אבל בצבא אני גורם אסונות.

(ריאון)

6. אני הנותנת פרי טעים בין שהוא ישן, בין שהוא טרי
אם תרצו מיץ - יש וגם את הראש אפשר לסדר.

(צפ)

7. עץ שבצילו ישבה שופטת למשפט
שלישי מתוך שבעה שבהם ארצנו נתברכה.

(תאר)

8. עץ שבצילו אירחו אורחים על פי המדרש.
לצדיקים פרש את ענפיו ואותיותיו,
ראשי תיבות לכלכלת עובדים.

(פס)

9. בהווה, אני מופיעה בסימלה של מדינה
ובעבר הופעתי גם בפי עוף תנכ"י.

(זית)

10. ירוק אני כל השנה
עם משפחת הקטניות אני נמנה
הפרי שלי דמוי חרב עתיקה
אוכלים אותי אדם ובהמה.

(חרוב)

11. עץ נשיר אני
ממשפחת הורדנים מוצאי
אני מקדים לפרוח לפני כל העצים
זרעי בשמן ובמזון עשירים.

(שקדיה)

12. גבעולי עבים דמויי עלים
ואילו עליי דמויי קוצים
פריי מלא גרעינים, מתוק ועסיסי
את ילידי הארץ מכנים בשמי.

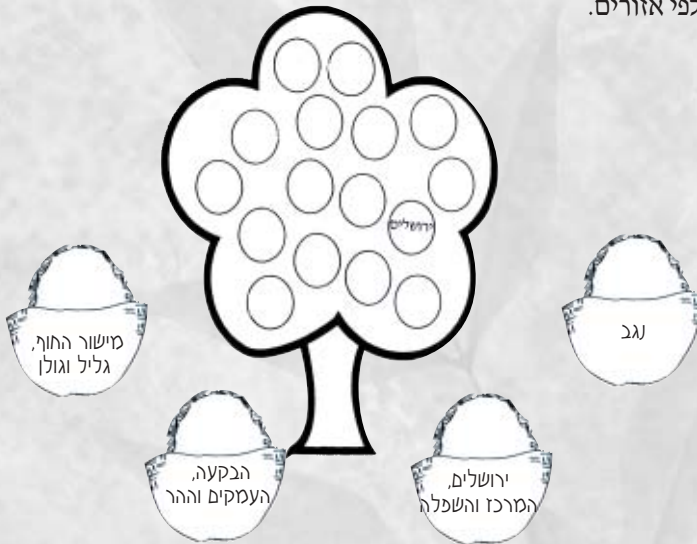
(נבר)

2. ק"ס התהלך בארבע רוחות הארץ

המטרה: היכרות עם יישובי ישראל הקשורים לצומח.

עזרים:

- מפה גדולה של ישראל.
- עץ מצוייר עם "פירות" שעליהם רשומים שמות היישובים.
- 4 סלים המסומנים לפי אזורים.
- 25 כרטיסי חידות.

שלב א' - הוראות:

המדריכה מציגה לפני החניכים עץ מצוייר: "לפניכם שמות של יישובים הקשורים ישירות או בעקיפין לנושא הצומח התנ"ך ומורשת הציונות. עליכם לנסות למצוא את שם היישוב לפי החידה".
הערה: יש לסמן ליד כל שם יישוב את האזור שבו הוא ממוקם.
על המדריכה לוודא שכל היישובים מופיעים במפה.

שלב ב':

מומלץ לחלק את החניכים לארבע קבוצות לפי שושנת הרוחות (עם ירושלים במרכז) ולבקש מכל קבוצה לבחור אחד מתוך האזורים הבאים:

1. מישור החוף, גליל וגולן
2. נגב
3. ירושלים, המרכז והשפלה
4. הבקעה, העמקים וההר.

על כל קבוצה לנסות תוך זמן קצוב לאתר על המפה את היישובים באזור שלה. במידה ומצליחים לאתר את היישוב מקבלים "פרי" המתאים מהעץ ומכניסים אותו בסל של הקבוצה. הקבוצה הראשונה שמצליחה לצבור את כל ה"פירות" השייכים לאזור שלה היא המנצחת.

דוגמאות ליישובים וחדותיהם

אילניה (סג'רה): מקור שמי מן המילה הערבית שפירושו אילן - אני שומר על סודי בגליל התחתון.

הדסים: שמי הוא המכנה המשותף בין אסתר המלכה, ארבעת המינים ובית חולים - אני יישוב בשרון.

בית אשל: מקור שמי מן הסיפור המקראי על עץ שנטע אברהם אבינו - הייתי אחד משלושה מיצפים בנגב.

בית השיטה: שמי מזכיר עץ שממנו נבנה המשכן - קיבוץ בעמק יזרעאל.

בית הערבה: בשמי בית אחד מארבעת המינים - אני בבקעת הירדן.

אלון שבות: על שם עץ בודד ששמר על התקווה לשוב הבנים באזור ירושלים.

גזר: קיבוץ על שם ירק - לידי יש תל ואני בשפלה (פרעה נתנני כמותנה לשלמה).

דגניה א' וב': מקור שמי גזר מתבואה. מכונה אני "אם הקבוצות" - שוכן בקצה הדרומי של ים כנרת.

ניצנים: שמי על שם השרויים בחורף במצב של תרדמה - על חוף הים אני.

קריית יערים (טלז-סטון): משכן זמני הייתי לארון הנווד בעת מלחמת היהודים בפלשתיים - בהרי יהודה.

דפנה: אחד משלוש מצודות אוסישקין הייתי ועל שם שיח נוי שנהגו בימי קדם לקשט בו את ראשי המנצחים - בצפון אני.

שדה אליהו: בשמי מוזכר שם נביא הנוכח בכל ברית מילה - מקומי בעמק בית-שאן.

שדות ים: פעם חנה סנש צעדה בשבילי - היום אני ליד קיסריה.

שדה בוקר: קיבוצו של ראש הממשלה הראשון של מדינת ישראל בנגב. מקור שמי מן השם הערבי של ההר סמוך שגירת אל-בקר.

חבצלת השרון: שם יישובי מוזכר בשיר השירים הוא שמו של פרח הנפוץ באזור - מצפון לנתניה.

שדה יעקב: שמי על שם הרב יצחק יעקב ריינס ממייסדי הסתדרות "המזרחי" וממנהיגיה - מקומי בעמק יזרעאל.

שדה יואב: שמי על שם יואב - כינויו המחתרתי של יצחק דובנו, מפקד קיבוץ נגבה במלחמת העצמות - בגבול השפלה אני.

בית לחם: עיר מולדתו של מלך בישראל, נעים זמירות ישראל, הרועה צאן שהרג את גליית - בקרבת ירושלים, ובצפון אני.

ניר עם: ביישובי שוכן "מוזיאון המים וביטחון הנגב", הגן על מקורות המים ליי"א יישובים בנגב.

ניר דוד (תל עמל): אני יישוב ראשון במתכונת יישובי "חומה ומגדל", על שם דוד וולפסון, הנשיא השני של ההסתדרות הציונית - לרגלי הגלבוע אני.

ניר יצחק: שמי על שם יצחק שדה ממייסדי הפלמ"ח - קיבוץ בנגב.

ניר עציון: מושב שהוקם לזכר כפר עציון שנחרב במלחמת העצמאות - בכרמל אני.

אשל הנשיא: בצילי אכלו שלושה מלאכים, שמי לזכר הנשיא הראשון של מדינת ישראל - בנגב אני.
גן שמואל: קיבוץ ממזרח לחדרה על שם הרב שמואל מוהליבר, מראשי חובבי ציון. ניטע במקום מטע אתרוגים.

בית אורן: קיבוץ בהר הכרמל. בימי המאבק נגד השלטון הבריטי שימש בסיס אימונים של ה"הגנה" ובסיס למבצע שחרור מעפילים ממחנה המעצר בעתלית.

קריית ענבים: קיבוץ בהרי יהודה, ממני עושים יין, אני ליד הכפר אבו-גוש. במלחמת העצמאות שימש בסיס לחטיבת הפלמ"ח "הראל" שנלחמה באזור לפריצת הדרך לירושלים.

אלוני אבא: מושב שיתופי בגליל התחתון לזכר אבא ברדיצ'ב, צנחן שנפל בעת שליחות לאירופה הכבושה במלחמת העולם השנייה.

רימונים: יישוב קהילתי בדרום-מזרח הר שומרון, אני משבעת המינים. מקור השם מסלע הרמון (שופטים כ:מה).

3. ערש

כל משתתף מקבל ציור של עץ ויוצר את העץ הפרטי שלו.

מדריכה: לכל אדם יש שורשים כמו שיש לכל עץ.

מה הם לדעתכם השורשים שלכם?

החניכים רושמים את שמות בני המשפחה שלהם.

מדריכה: כמו לכל יהודי במשפחתנו, ישנם שורשים גנטיים שהם ניתנים: הורים, אחים, אחיות, סבא,

סבתא, אבל לעם ישראל קיימים שורשים נוספים - מה הם?

מראים לחניכים שני עצים, עץ אחד בעל שורשים עמוקים ועץ שני בעל שורשים שאינם עמוקים.

עץ עם שורשים עמוקים

עץ בלי שורשים

למי משני העצים דומה העץ של עם ישראל? מדוע?

מדוע לדעתך, יש לעץ של עם ישראל שורשים עמוקים?

הערה: כאן כדאי לפתח דיון עם החניכים על השורשים העמוקים של עמנו שקיימים דורות רבים. כל דור נשען על המורשת של הדור הקודם לו וכך נוצרה שרשרת ארוכה מתקופת האבות ועד לימינו אלה ללא הפסקה.

בהמשך תשאל המדריכה את החניכים:

מדוע לדעתכם עץ עם שורשים עמוקים עדיף יותר?

הצעות לתשובות:

1. עץ בעל שורשים עמוקים לא במהרה יפול וגם ברוחות חזקות הוא מחזיק מעמד. כך עם ישראל שיש לו שורשים עד לדורות עתיקים לא במהרה נופל או נכחד. מה שאין כן עץ שאין לו שורשים עמוקים שעלול ליפול בכל רוח מצויה.

2. עץ בעל שורשים יונק ממעמקי האדמה, דבר שמשפיע לטובה על בריאותו ורענותו, עליו ופירותיו מתוקים יותר. מה שאין כן בעץ ששורשיו אינם מגיעים לעומק האדמה. בדרך כלל העלים שלו פחות רעננים ופירותיו פחות מתוקים.

רק אומה השואבת מדורות קדומים מתחדשת כל הזמן ושומרת על רענותה. היצירות הרוחניות שלה הן פוריות והתוכן הרוחני של תרבותה חזק יותר.

4. מטבח הזכרית...

מטרת הפעולה: לעצב קישוט עם אלמנטים מהטבע.

מהלך הפעולה:

אוספים פירות יבשים של עצי סרק, אצטרובלים, תרמילים, בלוטים, עלים. בוחרים מצע לעבודה: אריח חרסינה, צלחת קרטון או פיסת קרטון גלי. צובעים את המצע ומניחים לייבוש.

מדביקים בדבק פלסטי למצע היבש את הפירות שנאספו. אפשר לעשות מהפירות צורות שונות של פרפרים, פרחים, עלים; או לעצב כל צורה העולה בדמיונכם. אחר-כך מניחים לייבוש.

בתום העיצוב וההדבקה ניתן לצפות את העבודה בדבק פלסטי. כשהוא מתייבש, הוא הופך שקוף.

מדביקים חוט פלסטי (בדבק מגע) בצידו השני של המצע כדי שיהווה מתלה, ותולים את היצירה.

באדיבות "הפעלופדיה", אנציקלופדיה לפעילות חברתית, החברה למתנ"סים בהוצאת משכל ידיעות אחרונות

שאל בנך ויגדך

מאת אריה פלהיימר

חכמת שלמה (שאלות ברש"י)

פרשות וארא

1. מהו מקור הביטויים הבאים:
א. "חבל על דאבדין ולא משתכחין".
ב. "תבן אתה מכניס לעפרים".
2. מניין ש"הנושא אשה צריך לבדוק באחיה?
3. מה הן שלוש ההזדמנויות בפרשתנו, שבהן מנמק רש"י מעשים חריגים: במקרה אחד מתבטאת החריגה בעשיית מעשה (על ידי הכתוב) ואילו בשני האחרים היא מתאפיינת דווקא ב"שב ואל תעשה" (על-ידי אדם)?
4. שעון שמש בפרשתנו – היכן?

פרשת בא

1. הכלל ההלכתי הקובע ש"שלוחו של אדם כמותו" הינו בעל משמעות מעשית רבה, שכן לפיו השליח מוסמך לפעול באופן מוחלט בשם שולחו, על כל התוצאות שיתבקשו מכך (כגון: קידושי אשה, התחייבות כספית וכיו"ב). מהו המקור בתורה להלכה זו?
2. בני ישראל נתחייבו בעשיית הפסח במדבר:
א. בשנה הראשונה בלבד.
ב. בשנה השנייה בלבד.
ג. בשנה האחרונה בלבד.
ד. ל"ט שנים.
ה. מ' שנה.
3. אחרי שהתברר למצרים ש"אין בית אשר אין שם מת", מדוע טרח פרעה ויצא מגדרו, כדי לשלח את ישראל ממצרים וכי מה היה לו עוד להפסיד?

4. וישא העם את בצקו טרם יחמץ משארתם צררת בשמלתם על שכמם (שמות יב, לד).
- רש"י: אף על פי שבהמות הרבה הוליכו עמהם, מחבבים היו את המצווה.
- מפרש"י רש"י (ובדורנו בולט בכך הרבי מלובביץ) כבר עמדו על הקפדתו בציטוט מילות הפסוק המשמשות "דיבור המתחיל" לפירושו. מהו לדעתך ה"דיבור המתחיל" שבחר בו ומדוע?

פרשת בשלח

1. באיזו הזדמנות מציין רש"י לשבח את בני ישראל, שבאופן די נדיר התווכחו עם מנהיגם. על אף שההוראה שנתן נראתה סותרת את השכל הישר.
2. אחת מהתופעות החברתיות השליליות המוכרות בעולמנו היא חוסר היכולת להכיר בסגולה חיובית מסוימת של הזולת (ובסלנג – "לא יודע לפרגן"). אליבא דרש"י – כבר קדמונו אחדים במחדל זה – היכן? בפולקלור העממי ישנו סיפור על עיירה מוכת בצורת שכל אנשיה נאספו לרחובה של עיר כדי להתפלל לגשם. לפני דברי הכיבושין של רב העיר הוא הכריז: "יש בכל הציבור הזה אך ורק אשה אחת מאמינה בלב שלם – היא היחידה שהביאה איתה מטריה! מה לסיפור זה ולדברי רש"י בפרשתנו?"
4. מהו הקשר בין צנצנת המן, שנלקחה למשמרת, לבין העוסקים בתורה?

פרשת יתרו

1. היכן משמשת הזכרת מקום גיאוגרפי לציון כוונתו ואופיו של אדם מסוים?
2. רש"י תופס את מפלת המצרים כעונש של "מידה כנגד מידה"
 - א. מהו אכן הקשר בין החטא לבין העונש?
 - ב. באיזו דרך מביע רש"י את הרעיון הזה?
3. הגדר במונחים בני ימינו את תכונות הנפש הדרושות למנהיגי ישראל, על פי דברי יתרו, בהתאם לפירושו של רש"י.
4. כלל ידוע הוא, שתנאי בסיסי לתקשורת הדדית הוא השימוש בשפה המובנת לשומע. בעזרת הכלל הזה מיישב רש"י תמיהה העולה מהכתוב. מהי התמיהה?

פרשת משפטים

1. ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (שמות כא, א).
- רש"י מציע לפסוק זה ב' פירושים – הראשון מעוגן בתחום הפדגוגי ומשנהו מושתת על הפן המשפטי.
 - א. מה הם שני הפירושים הנ"ל?
 - ב. התוכל למצוא את ההבדל בין שני הפירושים הללו? (בהתייחס למילים משפטים, תשים, לפניהם).

2. וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות (שמות כא, יד).
להלן רשימה הכוללת בעיקר בעלי מקצוע, שכתוצאה מפגיעה מכוונת שלהם נהרג אדם. מי מביניהם יתחייב במיתה? (רופא, שליח בית דין שהמית במלקות, האב הרודה את בנו, הרב הרודה את תלמידו).
3. באיזה עניין קובע רש"י את הכלל "מום שבך אל תאמר לחברך"?
4. איזה יסוד בדרכי השגחתו של הקב"ה בעולמו מחדש רש"י בעניין הטיפול בבשר הטריפה?

(ראה פתרונות בסוף הגיליון)

ג. הקשבה

"ואזני שומעים תקשבה"

(ישעיה ל"ב, 3)

מטרות הפעולה

- לברר באיזה אופן אנו נותנים ביטוי להקשבה שלנו.
- לברר מהו תפקיד ההקשבה בפיתוח יחסי אנוש תקינים (דגש על יחסי מורה-תלמיד).
- להביא למודעות המשתתפים שהקשבה מלאה היא "תורה" הצריכה לימוד.

משך ההפעלה: 45 דקות.

עזרים:

- "גלריית הקשבה" (נספח).

מהלך ההפעלה:

למנחה

- הצג בחדר כתערוכה קטעי ספרות ושירה, תמונות, ציטוטים וכו' (ראה נספח), שבהם באים לידי ביטוי היבטים שונים של המושג "הקשבה". ניתן להוסיף או לגרוע קטעים שונים לפי שיקול דעתך.
- בקש מכל משתתף לבחור קטע אחד מן התערוכה, המבטא עבורו היבט אישי של המושג "הקשבה".

שאלות לדיון במליאה:

1. אילו מילים נרדפות או חלופיות למילה "הקשבה" מופיעות בקטעים שבחרתם? (האזנה, שמיעה, ריכוז, תשומת לב, רגישות, עירנות וכיו"ב)
2. כאשר אנו מקשיבים למישהו, איך אנו נותנים לזה ביטוי?
3. האם ניתן לחייב אדם "להקשיב למישהו"?
4. האם אדם יכול לחנך את עצמו ולדעת להקשיב לזולת? כיצד?

דיון קבוצתי:

המשתתפים נחלקים לקבוצות בנות 5-6 חברים.

שאלות לדיון:

1. מה משמעות המילה "הקשבה" בקטעים שבחרתם ומהם הביטויים המעשיים המתחייבים מכך?
2. כיצד ניתן לממש את השימוש בהקשבה מלאה במסגרת הקבוצה במועדון.
3. בחרו קטע אחד שמוסכם על כל הקבוצה והתכוונו להסביר את בחירתכם במליאה.

במליאה:

נציגי הקבוצות יסבירו את בחירתם וינסו למצוא את הביטויים המעשיים של "הקשבה" בכל קטע קבוצתי.

שאלה לדיון:

האם קיים פער בין הקטעים שהועלו בגלריה לבין המציאות היום-יומית? אם כן - כיצד ניתן לגשר עליו.

1. הקשבה

כשאני מבקש להקשיב לי

ואתה מתחיל לי ליעץ -

לא את שביקשתיך עשית.

כשאני מבקש ממך להקשיב

ואתה מנסה להשיב

איך צריך אני להרגיש?

ומדוע אתה פוגע?

כשאני מבקש להקשיב לי

ואתה חושב שעליך לפתור את בעייתי -

אתה מאכזב אותי.

הקשב: כל שבקשתיך הוא להקשיב

לא לפעול, לא לדבר -

רק לשמוע בלי להגיב.

אני יכול לדאוג לעצמי

אינני חסר ישע.

אולי חסר נסיון והססני

אך לא חסר אונים.

כשעושה אתה משהו למעני

שיכול אני לעשות בעצמי -

מגביר אתה חששות

מנציח את מבוכתי.

אולם כשמקבל אתה כעובדה פשוטה

שאני מרגיש מה שאני מרגיש

אזי אינני צריך לשכנע אותך

ומתפנה להבין את המתרחש בתוכי.

אז צצות התשובות

ברורות ובהירות

ואיני זקוק כלל לעצות

כי אני - אני.

גם רגשות לא הגיוניים,

הופכים למשמעותיים

כשמבינים את שהם טומנים

המקור ממנו הם נוגעים.

יתכן שלכן תפילות

עוזרות לאנשים

משום שאלוקים מחריש

אינו מייעץ, אינו מארגן,

הוא רק מקשיב -

נותן לך לחשוב לבד

את הדברים.

לכן אנא, רק הקשב

עת תרצה לדבר - בקש

חכה לתורך

ואז אקשיב גם אני לך.

תירגם: יהודה עוגן

2. תן לגמור לדבר... מאת יהודה אטלס

אם בכל העולם רק שנים ישרדו

הדי הויכוח באויר 'הדהדו

כי כשם שפניהם שונים אמרו חז"ל

כך דעותיהם שונות... וזה מזל

אם היו הדעות אחידות לכולם

אז היה משעמם למדי בעולם.

לא היה על מה לחשוב

להגות, לנסות, לחדש ולכתוב.

אבל גם בויכוח סוחר ומחומם

יש גם לזכור שמולך עומד בן-אדם

אדם בעל כבוד עצמי ורצונות

שדבריו ישמעו בכבוד ראש וברצינות

ואף אם נדמה שדבריו טפלים

ושלך חשובים יותר,

בחיך בן-אדם תן לגמור לדבר!

אך בואו ננסה לדבר בשלווה

וגם אם במאה אחוזים נצדק - לא נמלא גאווה...

ניתן ליריב להביע את דעותיו

וגם אם לא נסכים - לא נקטע את דבריו...

נלמד לשתוק, להאזין ולהקשיב

ולא רק לחשוב "איך אוכל להגיב?"

כי עד כמה שזה יראה לך מוזר

תתפלא -

גם לי יש מה לומר!

(מתוך "והילד הזה הוא אני")

3. לא מקשיבים מאת אפרים קישון

לפני ימים מספר גיליתי, באופן מקרי לגמרי, שהבריות אינם מקשיבים. קשה להסביר זאת. המקרה שקרה כך קרה: ישבתי עם משפחתי הענפה במסעדה החדשה של מארטין וציון, ולחמנו בסכינים קהות בסטייק-פילה נוקשה מגולדה. ציון חלש על המטבח, ואילו בעל המקום השני, מארטין האלגאנטי, החליק בין השולחנות על בהונותיו, ובשביל כל אחד מן הסועדים מצא כמה ביטויים של אדיבות. כאשר הגיע אלינו, גהר מארטין מעלי באופן אינטימי מאוד, ולחש:

- אני מקווה שהכול בסדר, רבותי, איך הסטייק שלנו?
- איום - עניתי.
- אני שמח לשמוע זאת - קד הבוס קידה קלה, אגב חיוך של שביעות-רצון, ורץ הלאה לשולחן הסמוך. חשבתי שזה מקרה חריג של חוסר קומוניקציה וקשיי-שמיעה, עד שלא הגעתי לתחנה הבאה במסלולי, הלא היא מערכת עיתוננו.
- בשעת בואי התחוללו במקום חילופי דברים סוערים אודות חידושו של מר שפירא. אך נכנסתי, רץ אלי עורך המשנה, זיגי, ושאל את פי בלהט הוויכוח:
- תגידי, אמרתי או לא אמרתי לך, שהוא ישוב לכיסאו בתוך שלושה חודשים?
- לא אמרת.
- בבקשה! - שאג זיגי בתרועת ניצחון - שמעתם!
- לא מקשיבים. זאת אומרת מקשיבים, אבל קולטים אך ורק מה שהחליטו מראש לקלוט.
- הדו-שיח האזורי הבא הוא דוגמה מאלפת להבלי-הקליטה האלה:
- מה שלומך?
- רע מאוד.
- יופי. והמשפחה?
- נמאסה עלינו. זה העיקר. תקפצו פעם.
- אף אחד לא מקשיב. האם שמעתם את מר ספיר בראיונו האחרון?
- אדוני השר - פנה אליו איש החדשות - איך אתה יכול להסביר את התופעה, שלמרות הכול, משלם הציבור הישראלי את המיסים באופן שוטף בלי טרזניה?
- אני ער לבעיה - השיב השר - אבל כל עוד נטל הביטחון רובץ על התקציב, אין לדבר על שינויים.
- דיבורי אנוש מתנהלים, כנראה, על פסים חלודים, ואופיים כאופי של תוכי ממוצע או רשם-קול רדום. כל אחד מאיתנו הוא "קסטה" על שתיים, המנגנת על פי לחיצה על כפתור, את המלל שלה. אין זה פלא כה גדול איפוא, שלא מקשיבים, לא מקשיבים...

4. הקשבה

- החכם אינו מדבר בפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה.
- ואינו נכנס לתוך דברי חברו (אלא שומע בסבלנות את דבריו ואינו מפסיקו באמצע, שכתוב (במדבר יב, ו) "שמע נא דברי" ודרשו (ספרי בהעלותך) מה תלמוד לומר "שמעו נא דברי"? אלא שביקשו לכנס לתוך דברי המקום, אמר להם המקום המתינו לי עד שאדבר! מכאן שלא יהא אדם נכנס לתוך דברי חברו.
- ואינו נבהל להשיב - אינו נחפז להשיב, אלא מתבונן תחילה בדברי השואל, כדי שידע מה להשיב לו, כמו שאמר אליהו בן ברכאל הבוזי (איוב לב, יא) "הן הוחלתי לדברכם אזין עד תבונותיכם...".
- שואל כעניין ומשיב כהלכה...
- ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון.
- ועל מה שלא שמע אומר: לא שמעתי.
- ומודה על האמת - אם בא חברו לחלוק עליו, אינו מתעקש להעמיד את דבריו מתוך פלפול וראיות מטעות כדי לנצחו, אלא מודה על האמת ואינו בוש לאמר טעיתי.

(על פי פירוש פנחס קהתי למסכת אבות ה:ז)

על פי "תרבות השיחה והדיון על דיאלוג, הקשבה ומה שביניהם", בהוצאת משרד החינוך, מינהל חברה ונוער

חומר אור-קולי

ט"ו בשבט

סרטי וידאו (המצויים במרכזיה הפדגוגית התורנית)

- **האדם עץ השדה** - (יסודי) - 158, 26 (כ.ר.) - ט"ו בשבט במקורות ובמסורת (מהסדרה "קשת וענף") (הטלוויזיה החינוכית).
- **שבעת המינים** - (כל הגילים) - 138 - משמעותם של שבעת המינים, מספרם, צורתם, מקורם, תפקידם בחיי העם היהודי ובארץ-ישראל. שילוב מרהיב של צורות, סמלים ומשמעויות היסטוריות, דתיות ומיסטיות (שירות הסרטים הישראלי).
- **שומרי היער** - (יסודי) - 165 - שני ילדים עוזרים למשטרה ולמכבי האש לפענח שריפה ביער. סרט של קרן קיימת לישראל (הטלוויזיה החינוכית).
- **קלאסי טבע** - 201 - חוויה מוזיקלית לפעוטות מלווה בתמונות חיות בטבע.
- **פסוקו של מקום** - מסיפורי הארץ הטובה - (1-7) 231 (הטלוויזיה הכללית).
- **בל תשחית** - (חטיבת ביניים) - 26, 233, 287(א), 312, 559 - מפקד כיתת חיילים גורם להשחתת פירות ועצים בשעת אימונים, בתואנה של "צורכי ביטחון", עד שאחד החיילים מעמיד אותו על החומרה של איסור "בל תשחית" (הטלוויזיה החינוכית).
- **ירושלים - יערות סביב לה** - (חטיבת ביניים ועל-יסודי) - 404 - פעילות הקרן הקיימת לישראל בירושלים ובהרי יהודה: היסטוריה, חקלאות תנ"כית וחקלאות היום, יער טבעי ויער נטוע, ועוד (הטלוויזיה הכללית).
- **העץ והיער** - (יסודי) - 423 - העץ וסביבת גידולו, חלקיו, החיים סביבו, כריתת עצים, השימוש בעץ.
- **רבה אמונתך** - (על-יסודי) - 427(2)(1) - קלטות וידאו המציגות את העולם שלנו מתוך התבוננות אל שמים וארץ מספרים כבוד א-ל: 1) ברכי נפשי - תהלים ק"ד; 2) מן הסערה - מענה ה' לאיוב - ל"ח-ל"ט (פלפוט בע"מ).
- **נאות קדומים** - (חטיבת ביניים ועל-יסודי) - 582 - סיור בשמורת הטבע התנ"כית נאות קדומים, עם נגה הראובני, לרגל קבלת פרס ישראל תשנ"ד.
- **ארץ ישנה חדשה** - (חטיבת ביניים ועל-יסודי) - 617 - סרט המציג את ארץ-ישראל באור חדש: דרך תמונות של ארצנו - תמונות נוף, אתרים ובעיקר עדויות של "מטיילים" ידועים, חכמים ואנשי צבא

ומדע שעוברים את הארץ עם התנ"ך בידיהם לפני מאות בשנים ומשתוממים לנוכח מה שעניינם
רואות - השממה מול ההבטחות בתורה (טוביה שורץ ומשה בן מנחם).

- **האיש שנטע עצים** (אנימציה) - 649 - סיפורו של אלעזר בופירה, איש בודד ומופלא שהתמסר לנטיעת עצים בארץ שוממה ונידחת. האיש לא נכנע לפגעי הטבע והאדם, והודות לנחישותו ולעבודת יחיד שלו הצליח להפוך שממה לארץ פורחת ומיושבת (הטלוויזיה הכללית).
- **מעבר לאופק** - 814 - צילומים של נופי ארץ-ישראל מהאוויר (דנאור הפקות).
- **הדיסקונטאים מטיילים בשבילי הכסף** - 816 - (טיולים מובחרים).

הפקות של רשות השידור

- **הנשר האחרון** - 841 - (חטיבת ביניים ועל-יסודי) - חיי הנשרים בטבע.
- **אהבת החסידה** - 842 - (חטיבת ביניים ועל-יסודי) - החסידות ברמת הגולן.
- **פרפר נחמד** - 862 - עץ עץ - צמיחה - זרעים (הטלוויזיה החינוכית).
- **העץ הנדיב** - (יסודי) - 873 - סרט אנימציה על הספר הידוע, שבו מסופר על עץ ועל ידידו הילד. הילד גדל, והעץ מתוך אהבה, ממשיך לתת לו כל מה שביכולתו.
- **50 על 5** - 986-7 - הכרת 50 יישובים בארץ (רשות השידור).
- **יחד אל ההר (דרום הר חברון)** - 1027 - לציון 20 שנה לחידוש ההתיישבות בהר חברון בחודש תמוז תשס"א.
- **מינים נכחדים** - 1051.
- **תנו לחיות לחיות** - 1052.

קישורים לאתרים ברשת לט"ו בשבט (בעברית)

ראה האתר של האגף לתרבות תורנית : www.education.gov.il/toranit/linkso.htm

קלטות קול (המצויות במרכזייה הפדגוגית התורנית)

- 2031 - סדר ט"ו בשבט מהו?
- 2132 - כי תבואו אל הארץ.
- 2176 - חוצות ישראל - כיעור ויופי.
- 2319 - שירים לסדר ט"ו בשבט (ארץ מורשת).
- 2348 - ט"ו בשבט בעניין ראש חודש שבו (שיעור).

שקופיות

- 3009 - ט"ו בשבט (גנוט).
- 3016 - ברכי נפשי (גנוט).
- 3027 - יהדות בסביבה.

פתרונות לשאל בנך ויגדך

פרשת וארא

1. א. ד"ה מקצר רוח באמצע דבריו; ורבותינו דרשוהו לעניין של מעלה; שאמר משה למה הרעתה (לעיל שמות ה, כב) אמר לו הקב"ה (שמות ו, ט).
חבל על דאבדין ולא משתכחין (הפסד גדול יש על גדולים שאבדו ואיני יכול למצוא חסידים אחרים כמותם, שאין אתה כאברהם, יצחק ויעקב, שלא הרהרו אחר מידותי – רש"י סנהדרין וכו').
ב. ד"ה ויחזק לב פרעה: לומר על ידי מכשפות אתם עושים כן תבן אתם מכניסים לעפריים עיר שכולה תבן אתם מביאים מכשפות למצרים שכולה מכשפות (שמות ז, כב).
2. ויחזק אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון לו לאשה... (שמות י, כג).
רש"י ד"ה אחות נחשון: מכאן למדנו: הנושא אשה צריך לבדוק באחיה.
3. א. ד"ה אלה ראשי בית אבתם, באמצע דבריו: ...ובפסיקתא רבתי ראיתי: לפי שקנטרם יעקב אבינו לשלשה שבטים הללו (=ראובן, שמעון ולוי) בשעת מותו, חזר הכתוב ויחסם כאן לבדם לומר שחשובים הם (שמות י, יד).
ב. I. ד"ה אמר אל אהרן: לפי שהגן היאור על משה כשהושלך לתוכו, לפיכך לא לקה על ידו לא בדם ולא בצפרדעים, ולקה על ידי אהרן (שמות ז, יט).
II. ד"ה אמר אל אהרן: לא היה העפר כדאי ללקות על ידי משה לפי שהגן עליו כשהרג את המצרי ויטמנהו בחול ולקה על ידי אהרן (שמות ח, יב).
4. ד"ה כעת מחר: כעת הזאת למחר. שרט לו שריטה בכותל למחר כשתגיע חמה לכאן ירד הברד.

פרשת בא

1. בנושא הקרבת קרבן הפסח כתוב בשמות יב, ו: והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחודש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים.
רש"י ד"ה: ושחטו אותו וגו': וכי כולן שוחטין אלא מכאן ששלוחו של אדם כמותו.
2. בני ישראל נתחייבו בעשיית הפסח במדבר בשנה השניה בלבד – "ולא נתחייבו במדבר אלא פסח אחד שעשו בשנה השנית ועל פי הדיבור" (רש"י ל"ב, כה, ד"ה והיה כי תבאו אל הארץ).
3. גם צאנכם גם בקרכם קחו כאשר דברתם ולכו וברכתם גם אתי (שמות יב, לב).
רש"י ד"ה: וברכתם גם אתי. התפללו עלי שלא אמות שאני בכור.
4. ה"דיבור המתחיל" הוא "על שכמם", שכן "וישא העם": איננו מחייב בהכרח נשיאה על גופם (וראיה לכך, למשל במדבר ד, כד, כה: זאת עבדת משפחת הגרשני לעבד ולמשא. ונשאו את יריעות המשכן וכו'). ובהמשך שמות ז, ז: את שתי העגלות ואת ארבעת הבקר נתן לבני גרשון כפי עבדתם, ולבני קהת לא נתן כי עבדת הקדש עליהם בכתף ישאו.

פרשת בשלח

1. דבר אל בני ישראל וישבו ויחנו לפני פי החירות – ויעשו כן. רש"י ד"ה ויעשו כן: להגיד שבחם ששמעו לקול משה ולא אמרו: היאך נתקרב אל רודפינו. אנו צריכים לברוח, אלא אמרו: אין לנו אלא דברי בן עמרם (שמות יד, ב, ד).
2. ד"ה אלופי אדם אילי מואב: והלא לא היה להם לירא כלום שהרי לא עליהם הולכים אלא מפני אנינות שהיו מתאווננים ומצטערים על כבודם של ישראל (שמות טו, טו).
3. ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התף בידה ותצאן כל הנשים אחריה בתפים ובמחלת (שמות טו, כ).
4. רש"י ד"ה בתפים ובמחלת: מובטחות היו צדקניות שבדור, שהקב"ה עושה להם נסים והוציאו תפים ממצרים. ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ד' מלא העמר ממנו למשמרת לדתיתכם למען יראו את הלחם אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציאי אתכם מארץ מצרים (שמות טו, לב).
- רש"י ד"ה לדתיתכם: בימי ירמיהו כשהיה ירמיהו מוכיחם: למה אין אתם עוסקים בתורה. והם אומרים: נניח מלאכתנו ונעסוק בתורה. מהיכן נתפרנס. הוציא להם צנצנת המן ואמר להם: הדור אתם ראו דבר ד' (ירמיהו ב' לא). "שמעו" לא נאמר אלא "ראו" בזה נתפרנסו אבותיכם. הרבה שלוחין יש לו למקום להכין מזון ליראיו.

פרשת יתרו

1. ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר אשר הוא חנה שם הר האלקים (שמות יח, ד).
- רש"י ד"ה אל המדבר: אף אנו יודעים שבמדבר היו. אלא בשבחו של יתרו דיבר הכתוב, שהיה יושב בכבודו של עולם ונדבו לבו לצאת אל המדבר, מקום תהו לשמוע דברי תורה.
2. כנ"ל, רש"י ד"ה אשר וזו: ...ורבותנו דרשוהו לשון ויזד יעקב נזיד. בקדרה אשר בשלו בה נתבשלו. הכוונה לחטאים של המצרים הקשור בהשלכת ילדי ישראל למים ועל כן הם לקו במים.
3. א. אנשי חיל – "עשירים שאין צריכים להחניף ולהכיר פנים – בלתי תלויים, אובייקטיבים (שמות יח, כא).
ב. אנשי אמת – "אלו בעלי הבטחה שהם כדאי לסמך על דבריהם שעל ידי כן יהיו דבריהם נשמעים" – אמינים.
- ג. שנאי בצע – "ששונאים את ממונם בדין" – וותרנים.
4. והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו ד' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן ויחרד כל ההר מאד (שמות יט, יח)
רש"י ד"ה כבשן: לסבר את האזן מה שהיא יכולה לשמוע. נותן לבריות סימן הניכר להם, כיוצא בו: כאריה ישאג (הושע יא: י) וכי מי נתן כח בארי אלא הוא והכתוב מושלו כאריה, אלא אנו מכניין ומדמין אותו לבריותיו כדי לסבר את האזן מה שיכולה לשמוע...
התמיהה היא, איפוא – הכיצד מדמה הכתוב את היוצר לאחת מיצירותיו?

פרשת משפטים

1. א. I. רש"י ד"ה אשר תשים לפניהם: כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם.
II. רש"י ד"ה לפניהם: ולא לפני גויים ואפילו ידעת בדין אחד שהם דניין אותו כדיני ישראל אל תביאהו

בערכאות שלהם שהמביא דיני ישראל לפני גויים מחלל את השם ומיקר שם עבודה זרה להחשיבה שנאמר: כי לא כצורנו צורם ואיבינו פלילים (דברים לב, לא) כשאויבינו פלילים זהו עדות לעילוי יראתם.

ב.	המשפטים	תשים	לפניהם
לפי פירוש א'	החוקים	הפניה למשה	לפני עם ישראל
לפי פירוש ב'	העניינים הנדונים	הפניה לכל העם	לפני בית דין הדן על פי דין תורה

- על פי רש"י למקום, איש מביניהם אינו חייב מיתה "שאף על פי שהם מוידין אין מערימין" (דהיינו לא הייתה להם כוונה להרוג).
- וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים (שמות כב, כ).
- רש"י ד"ה כי גרים הייתם: אם הונתו אף הוא יכול להונתך ולומר לך: אף אתה מגרים באת, מום שבך אל תאמר לחברך וכו'.
- ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשלכון אתו. רש"י ד"ה לכלב: ...ולמדך הכתוב שאין הקב"ה מקפח שר כל בריה שנאמר: ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו (לעיל, שמות יא, ז). אמר הקב"ה: תנו לו שכרו.

על פי "שאל בנך ויגדך", בעריכת אריה פלהיימר - פסגות

בחודש כסלו העלינו דפי הדרכה להורדה מאתרו באינטרנט.
נשמח מאוד לקבל את תגובותיכם לניסוי הזה: האם החומר היה שמיש
במתכונת הזאת? האם הייתם רוצים שנמשיך בשיטה הזאת? וכו'
נא לשלוח את הערותיכם אלינו לפי הכתובת: מערכת "מדי חודש בחודשו",
האגף לתרבות תורנית, משרד החינוך, ירושלים 91911 או בדוא"ל:

tarbut-toranit@education.gov.il

ירושלים באמונה ובאמנות

נעמי קאסוטו

בחוברת 14 ציורים ואיורים. הנושא המשותף: ירושלים. נעמי קאסוטו הקדימה לכל ציור ואיור דברים על האמן ועל יצירתו. בחוברת גם מאמרו של פרופ' אהרון הראל פיש, "היהדות והרעיון האמנותי" שהתפרסם בספר "אמנות ויהדות" בעריכת דוד קאסוטו. הקדמות נכתבו על-ידי הרב יוחנן פריד - "ירושלים, אמונה ואמנות" ונעמי קאסוטו ל"קווי ירושלים בציור וברישום".

עיצוב גרפי: נעמי מורג.

הדפסה חוזרת. 43 עמודים.

מחיר: 25 שקלים. מספר קטלוגי: 01.096

בשלהי הבית השני ובתקופת המשנה

פרופ' שמואל ספראי

הספר עוסק בתולדות החברה והתרבות בסוף ימי הבית השני ובתקופת המשנה: ההנהגה היהודית העצמית, הקשרים בין ארץ-ישראל והתפוצה, הבית והמשפחה, מצוות התורה בחיי יום יום, בית הכנסת, חינוך ולימוד תורה. בסופו ביבליוגרפיה נבחרת. הספר יצא לאור בשיתוף "מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל".

הדפסה חוזרת. 207 עמודים.

מחיר: 40 שקלים. מספר קטלוגי: 01.097

על יהדות ודמוקרטיה

הגות ו' - מאסף למחשבה יהודית

בספר שלושה מדורים: "בין דמוקרטיה ליהדות", "יהדות ודמוקרטיה", "הלכה ודמוקרטיה".
המדור הראשון כולל דיון, שנפתח ומסתיים בדבריו של ד"ר זרח ורהפטיג.

בדיון משתתפים: ב' צביאלי, ד"ר מ' פרידמן, ד"ר י' בן ששון, הרב י' אריאל, פרופ' מ' ברויאר, הרב
י' שביב, פרופ' א' שביד, הרב פרופ' נ' א' רבינוביץ, הרב שאר-ישוב כהן.

המדורים השני והשלישי כוללים מאמרים. חלקם ראו אור בבמות אחרות. המאמרים נכתבו
על-ידי: פרופ' מ' אלון (2 מאמרים), פרופ' ד' י' אלעזר, הרב פרופ' א' ברקוביץ, הרב ח' ד' הלוי, הרב
יהודה עמיטל, הרב פרופ' נ' רוטנברג, פרופ' א' רביצקי, י' אחיטוב, י' גייגר.

ירושלים תשס"ג/2002. 172 עמודים.

מחיר: 40 שקלים. מספר קטלוגי: 01.098

פתרון הדו-סטרי לט"ו בשבט

